

**Nacionalni plan razvoja kulture
i medija za razdoblje od 2023.
do 2027. godine**

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
i medija
*Republic
of Croatia
Ministry
of Culture
and Media*

Nacionalni plan razvoja kulture i medija za razdoblje od 2023. do 2027. godine

Ministarstvo kulture i medija

Zagreb, 28. prosinca 2023.

Sadržaj

Predgovor	1
1. Uvod.....	2
2. Srednjoročna vizija razvoja.....	6
3. Razvojne potrebe i potencijali	7
3.1. Kulturno stvaralaštvo, produkcija i distribucija	9
3.2. Kulturna baština	14
3.3. Sustav arhiva, knjižnica i muzeja.....	17
3.4. Medijski sektor.....	21
3.5. Podrška kulturnom i medijskom sektoru.....	24
4. Posebni ciljevi i mjere	27
4.1. Razvoj kulturnog stvaralaštva, produkcije i distribucije	28
4.2. Očuvanje i održivo korištenje kulturne baštine	29
4.3. Razvoj sustava arhiva, knjižnica i muzeja.....	30
4.4. Unaprjeđenje statusa novinarske profesije, medijskog sektora i poticanje pluralizma.....	31
4.5. Učinkovita podrška kulturnom i medijskom sektoru.....	32
5. Indikativni financijski okvir.....	33
6. Okvir za praćenje, izvješćivanje i vrednovanje	36
Prilozi	37
1. Tablični predložak za izradu nacionalnog plana	37
2. Pregled kulturnog razvoja i kulturnih politika u Republici Hrvatskoj	37
3. Kulturne i kreativne industrije u Republici Hrvatskoj – prije i nakon COVID-19	37
4. Analiza medijskog sektora	37

Predgovor

Nacionalni plan razvoja kulture i medija za razdoblje od 2023. do 2027. godine prvi je sveobuhvatni strateški dokument kulturnog i medijskog sektora u Hrvatskoj nakon „Strategije kulturnog razvitka“ objavljene 2003. godine. Ovaj dokument dio je šireg sustava strateškog planiranja utemeljenog na Zakonu o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske i Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine kao krovnom aktu strateškog planiranja.

Izradi Nacionalnog plana prethodili su ključni analitički dokumenti, primarno „Pregled kulturnog razvoja i kulturnih politika u Republici Hrvatskoj“, prvi sveobuhvatni analitički dokument kulturnog sektora nakon „Nacionalnog izvještaja – Kulturna politika Republike Hrvatske“, koji je u 1998. godini podnesen Vijeću Europe i poslužio je kao podloga za izradu „Strategije kulturnog razvitka“. Kulturne i kreativne industrije dodatno su obrađene kroz zasebnu studiju „Kulturne i kreativne industrije u Republici Hrvatskoj – prije i nakon COVID-19“, koju je izradio Ekonomski institut Zagreb na inicijativu Ministarstva kulture i medija te stručne službe ZAMP-a Hrvatskog društva skladatelja. Posebno je važna „Analiza medijskog sektora u Republici Hrvatskoj“, koja je izrađena ujedinjavanjem podataka državne uprave te mišljenja brojnih stručnjaka iz različitih medija, kao i članova akademske zajednice.

Sektor kulture i medija u prethodnom razdoblju doživio je brojne udarce, uključujući pandemiju COVID-19, koja je imala iznimno negativan utjecaj i čije se posljedice još osjećaju, te dva snažna potresa u 2020. godini koja su oštetila kulturnu infrastrukturu i zaštićenu kulturnu baštinu. Ove dvije krize značajno su promijenile prioritete kulturne politike posljednjih nekoliko godina, rezultirale donošenjem brojnih *ad hoc* odluka o upravljanju i financiranju te usporile usvajanje Nacionalnog plana kao krovnog strateškog dokumenta. Upravljanje krizama i potreba osiguranja značajnih dodatnih financijskih sredstava za spas kulturnih djelatnosti ugroženih posljedicama pandemije, a posebno višestruko povećanje proračuna namijenjenog obnovi oštećene kulturne baštine, rezultirali su velikim promjenama u strukturi državnog proračuna namijenjenog kulturi, ali i uvođenju brojnih nužnih i žurnih mjera i fokusu većeg dijela kulturnog sustava na krizno upravljanje. Stoga je ovaj Nacionalni plan temeljen na istraživanjima, analizama i podacima sadržanima u analitičkim dokumentima i raspravama koje su mu prethodile, a istovremeno inspiriran potrebom za reformom sustava odlučivanja i potrebom bržeg i efikasnijeg upravljanja krizama kao i izgradnjom sustava koji će biti otporniji na krize i koji će bolje upravljati rizicima.

Za postizanje ciljeva ovog Nacionalnog plana osigurana su nacionalna sredstva, koja su u izvršenju od 2016. do 2022. godine porasla za 36 %, ali i značajna sredstva iz različitih fondova Europske unije koji uključuju Fond solidarnosti EU, Nacionalni plan oporavka i otpornosti za razdoblje od 2021. do 2026. godine u okviru instrumenta Europske unije „EU sljedeće generacije“ i programe Europske unije za iduće financijsko razdoblje. U sklopu Programa Učinkoviti ljudski potencijali 2021. – 2027. financirat će se razvoj inkluzivnih usluga ustanova u kulturi i potpora socijalnom uključivanju ranjivih skupina, kroz Program Konkurentnost i kohezija 2021. – 2027. unaprjeđivat će se javna kulturna infrastruktura, a kroz Integrirani teritorijalni program 2021. – 2027. financirat će se valorizacija kulturne baštine i razvoj kulturnih usluga. U okviru NPOO-a Ministarstvo kulture i medija nadležno je za provedbu više investicija koje doprinose transformaciji kulturnih i kreativnih sektora, provjeri medijskih činjenica, digitalizaciji arhivskog i konzervatorskog sustava te energetske i sveobuhvatnoj obnovi kulturne infrastrukture.

Sektor kulture i medija suočava se s brojnim izazovima: od tehnološkog razvitka koji uključuje razvoj i primjenu umjetne inteligencije do klimatskih promjena i potrebe prilagodbe kulturne infrastrukture i kulturnih navika. Ministarstvo kulture i medija nastavit će s praćenjem trendova i prilagodbom kulturnih politika kako bi kulturni i medijski sektor učinili snažnim, održivim i otvorenim za razvoj u svijetu koji se ubrzano mijenja.

1. Uvod

Donošenjem **Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske** do 2030. godine u veljači 2021. godine uspostavljen je hijerarhijski najviši akt strateškog planiranja koji služi za oblikovanje i provedbu razvojnih politika: dugoročnih, srednjoročnih i kratkoročnih sektorskih ili višesektorskih akata koji su uređeni krovnim zakonskim okvirom za strateško planiranje i upravljanje razvojem, Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17-151/22). Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine sastoji se od 13 strateških ciljeva podijeljenih u 4 razvojna smjera. Područje kulture i medija nema zaseban strateški cilj, ali je zastupljeno kroz više prioriteta područja i prioriteta provedbe unutar različitih strateških ciljeva, primarno kroz prioriteto područje „Poticanje razvoja kulture i medija“ u strateškom cilju „1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo“, te kroz prioritete provedbe u strateškim ciljevima „4. Globalna prepoznatljivost i jačanje međunarodnog položaja i uloge Hrvatske“, „5. Zdrav, aktivan i kvalitetan život“ te „8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost“.

Ministarstvo kulture i medija odlučilo se za izradu **Nacionalnog plana razvoja kulture i medija** za razdoblje od 2023. do 2027. godine (dalje u tekstu „Nacionalni plan razvoja kulture i medija“), srednjoročnog akta strateškog planiranja od nacionalnog značenja, koji je ujedno prvi sveobuhvatni strateški dokument kulturnog i medijskog sektora u Hrvatskoj nakon „Strategije kulturnog razvitka“ objavljene 2003. godine i nalazi se na Indikativnom popisu akata strateškog planiranja kojima se podupire provedba strateškog okvira u Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine. Prilikom izrade pridržavali smo se Uredbe o smjernicama za izradu akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 37/23), koja propisuje obvezni sadržaj akta, postupak izrade, obvezu informiranja i vidljivosti te izvješćivanje, praćenje i vrednovanje akta. Za koordinaciju cjelokupnim sustavom strateškog planiranja i upravljanja razvojem zaduženo je Koordinacijsko tijelo koje predlaže pravni okvir, smjernice i metodologiju za izradu, praćenje provedbe i vrednovanje akata strateškog planiranja i upravlja mrežom koordinatora za strateško planiranje i upravljanje razvojem te u suradnji s drugim tijelima državne uprave prati i nadzire provedbu akata strateškog planiranja.

Nacionalni plan razvoja kulture i medija sastoji se od posebnih ciljeva koji su povezani s programima u državnom proračunu i mjeri se pokazateljima ishoda, kvantitativnim ili kvalitativnim podacima koji omogućuju praćenje, izvješćivanje i vrednovanje uspješnosti u postizanju utvrđenog posebnog cilja. Svaki pokazatelj ishoda sadrži kod koji ga povezuje s Bibliotekom pokazatelja, nacionalnim registrom pokazatelja koji uspostavlja i održava Koordinacijsko tijelo, a koriste ga tijela zadužena za izradu, provedbu i praćenje provedbe akata strateškog planiranja. Predviđeno je trajanje nacionalnih planova od 5 do 10 godina, a Nacionalni plan razvoja kulture i medija trajat će od 2023. do 2027. godine. Svaki nacionalni plan obvezno sadrži Akcijski plan, kratkoročni akt strateškog planiranja koji sadrži mjere za provedbu posebnih ciljeva iz nacionalnih planova, pripadajuće pokazatelje rezultata, podatke o izvorima financiranja, rokovima i nositeljima provedbe te procijenjenim troškovima provedbe mjera. Nacionalni plan razvoja kulture i medija ima predviđena dva **Akcijska plana razvoja kulture i medija**: prvi će trajati od 2023. do kraja 2024. godine, a drugi od početka 2025. godine do kraja 2027. godine.

Odluka Vlade Republike Hrvatske o pokretanju izrade Nacionalnog plana razvoja kulture i medija donesena je 27. siječnja 2022. godine, a za nadgledanje procesa izrade osnovana je Stručna radna skupina za izradu Nacionalnog plana razvoja kulture i medija koja se sastojala od predsjednika kulturnih vijeća i ravnatelja uprava Ministarstva kulture i medija, a potporu su im pružale stručne službe Ministarstva kulture i medija. Za područje medija organizirani su zasebni sastanci konzultativne stručne radne skupine za medije koja se sastojala od predstavnika ključnih medija i organizacija iz strukovnog novinarskog i medijskog sektora te predstavnika akademske zajednice. Prvi sastanak Stručne radne skupine održao se u travnju 2022. godine, a u koordinaciji sa stručnim službama Ministarstva izrađen je okvir nacrtu Nacionalnog plana razvoja kulture i

medija koji je donesen na drugom sastanku Stručne radne skupine u lipnju 2022. godine. U srpnju 2022. godine kroz Poziv na sudjelovanje u izradi nacarta Nacionalnog plana razvoja kulture i medija isti je predstavljen na mišljenje općoj i stručnoj javnosti, a kroz mrežni obrazac omogućeno je komentiranje predloženih posebnih ciljeva i mjera te predlaganje aktivnosti i pokazatelja za praćenje posebnih ciljeva i mjera do listopada 2022. godine. U ožujku 2023. godine Stručnoj radnoj skupini predstavljen je doradjeni okvir nacarta Nacionalnog plana razvoja kulture i medija i Akcijskog plana razvoja kulture i medija za razdoblje od 2023. do 2024. godine i najavljeno predstavljanje stručnoj i općoj javnosti objavom na platformi „e-Savjetovanja“.

Nakon usvajanja Nacionalnog plana razvoja kulture i medija doradit će se **Provedbeni program Ministarstva kulture i medija**, kratkoročni akt strateškog planiranja koji se donosi na temelju nacionalnih planova, programa Vlade i financijskog plana tijela državne uprave te vrijedi za vrijeme trajanja mandata Vlade. Provedbeni program uključuje i mjere u nadležnosti Ministarstva kulture i medija iz drugih nacionalnih planova, uključujući **Nacionalni plan oporavka i otpornosti** za razdoblje od 2021. do 2026. godine u kojem su razrađene reforma i investicije sufinancirane iz Mehanizma za oporavak i otpornost u okviru instrumenta Europske unije „EU sljedeće generacije“ kroz koji je državama članica omogućeno korištenje bespovratnih sredstava i zajmova u ukupnom iznosu od 672 milijarde eura za financiranje reformi i povezanih investicija kojima se ubrzava oporavak te povećava otpornost gospodarstva i društva.

Detaljnija razrada mjera i nadležnosti za provedbu mjera i pripadajućih aktivnosti izvršit će se kroz izradu **Godišnjeg plana rada Ministarstva kulture i medija**, plansko-upravljačkog provedbenog akta kojim se razrađuju aktivnosti vezane uz djelokrug i organizaciju te posebne ciljeve i mjere sadržane u kratkoročnim aktima strateškog planiranja. Propisan je sukladno članku 24. Uredbe o općim pravilima za unutarnje ustrojstvo tijela državne uprave (NN 70/19), a cilj mu je upoznati korisnike o planu rada tijela te osigurati provedbu kratkoročnih akata strateškog planiranja na godišnjoj razini, provedbu načela dobrog financijskog upravljanja (ekonomičnosti, učinkovitosti i djelotvornosti) i prijenos ovlasti i odgovornosti za provedbu ciljeva iz akata strateškog planiranja.

Nacionalni plan razvoja kulture i medija osim prioriteta Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine uzima u obzir prioritete cijelog niza međunarodnih strateških dokumenata. **Višegodišnji financijski okvir Europske unije** za razdoblje od 2021. do 2027. godine dugoročni je proračunski okvir koji definira financijska ulaganja Europske unije i određuje visinu sredstava za politike i programe te pruža okvir za planiranje i provedbu. O Višegodišnjem financijskom okviru pregovaraju države članice EU-a, Europski parlament i Europska komisija te utvrđuje ključne prioritete politike koji odražavaju sveobuhvatne ciljeve i program politike EU-a. Neki su od ključnih prioriteta: „Oporavak i otpornost“ – kroz koji se potiče rješavanje socioekonomskih posljedica pandemije COVID-19 i poticanje ekonomskog oporavka, „Zelena tranzicija“ – kroz koju su predviđena sredstva za potporu mjerama za ublažavanje posljedica klimatskih promjena i podršku održivosti i kružnom gospodarstvu, te „Digitalna transformacija“ – koja uključuje financiranje digitalne infrastrukture, povezivosti i razvoja digitalnih vještina.

Nacionalne politike koordiniraju se i prate u sklopu Europskog semestra, godišnjeg ciklusa čiji je cilj osigurati konvergenciju ekonomskih politika među državama članicama EU i promicati održivi gospodarski rast, zapošljavanje i fiskalnu stabilnost. U sklopu Europskog semestra Europska komisija svakoj državi članici daje Specifične preporuke utvrđene analizom ekonomskog učinka i političkog okvira svake zemlje. Države članice na osnovi ovih Preporuka izrađuju **Nacionalne programe reformi**, strateške dokumente koji ocrtavaju politike i mjere koje država članica planira poduzeti za rješavanje gospodarskih i društvenih izazova utvrđenih kroz Preporuke, a sadrže prioritete politike za promicanje održivog gospodarskog rasta, zapošljavanja, socijalne uključenosti i drugih relevantnih ciljeva te strukturne reforme usmjerene na poboljšanje funkcioniranja gospodarstva. Hrvatska je kao zemlja članica EU u obvezi izrađivanja takvih dokumenata, a

doprinos Nacionalnog plana razvoja kulture i medija Nacionalnom programu reformi pratit će se i doradivati izradom i ažuriranjem Akcijskih planova.

Tri primarna programa Europske unije za iduće financijsko razdoblje koja će se provoditi u Republici Hrvatskoj jesu „Program Učinkoviti ljudski potencijali 2021. – 2027.“, „Program Konkurentnost i kohezija 2021. – 2027.“ i „Integrirani teritorijalni program 2021. – 2027.“ „**Program Učinkoviti ljudski potencijali 2021. – 2027.**“ doprinosi Akcijskom planu za provedbu europskog stupa socijalnih prava za 2030. godinu i specificira ulaganja sredstava Europskog socijalnog fonda + čiji je cilj ojačati ekonomiju i društvo kroz postizanje više razine zaposlenosti, aktivnosti i jačanja vještina radne snage, kvalitetnog i dostupnog obrazovanja povezanog s tržištem rada, s naglaskom na strukovno obrazovanje, snažnog sustava socijalne zaštite te kvalitetnih i dostupnih socijalnih i zdravstvenih usluga, uključujući usluge dugotrajne skrbi. Program se temelji na koncentraciji ulaganja u četiri ključna područja: ulaganje u zapošljavanje i povećanje razine vještina, socijalno uključivanje, obrazovanje i cjeloživotno učenje te ulaganje u zdravstvenu i dugotrajnu skrb. „**Program Konkurentnost i kohezija 2021. – 2027.**“ postavlja ciljeve i prioritete za učinkovito korištenje Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda, a glavni je cilj podržanih intervencija ojačati gospodarstvo, poduprijeti digitalnu i zelenu tranziciju, digitalizacija za građane i poduzeća, poboljšati povezanost i mobilnost u cijeloj Republici Hrvatskoj i ojačati kvalitetu života stanovništva. „**Integrirani teritorijalni program 2021. – 2027.**“ uključuje korištenje Europskog fonda za regionalni razvoj i Fonda za pravednu tranziciju. Odgovara na razvojne izazove određenog geografskog područja, uključujući demografske trendove, koji se ne mogu riješiti samo nacionalnim politikama te integrira ulaganja na temelju pristupa „odozdo prema gore“, omogućujući regionalnoj i lokalnoj zajednici određivanje prioriteta, i to gradovima i otocima u skladu s teritorijalnim strategijama.

Ključni dokument Europske unije za razvoj kulturnih i kreativnih sektora u idućem razdoblju jest **Plan rada Europske unije za kulturu** za razdoblje od 2023. do 2026. godine koji ima četiri prioriteta područja: umjetnici i kulturni djelatnici – osnaživanje kulturnih i kreativnih sektora; kultura za ljude – jačanje sudjelovanja u kulturi i uloge kulture u društvu; kultura za planet – oslobađanje snage kulture i kultura za partnerstva koja zajednički stvaraju – jačanje kulturne dimenzije vanjskih odnosa EU-a. Nacionalni plan razvoja kulture i medija doprinjet će osnaživanju kulturnih i kreativnih sektora, osobito kroz mjere za unaprjeđenje statusa umjetnika i podrške kulturno-umjetničkom stvaralaštvu, osiguravanje prostora za rad za potrebe kulture i umjetničkog stvaralaštva te poticanje produkcije i distribucije kulturnih sadržaja. Ojačat će se sudjelovanje u kulturi i uloga kulture u društvu kroz mjeru za osiguravanje pristupa i sudjelovanje u kulturi. Podržat će se transformacija prema održivosti kroz promicanje energetske učinkovitosti i klimatske otpornosti u kulturnim i kreativnim sektorima te kroz jačanje otpornosti na rizike u području kulture i medija. Poticat će se kultura za partnerstva kroz razvoj održivih partnerstva između organizacija civilnoga društva i javnog sektora na temelju novih suradničkih modela te kroz poticanje mobilnosti, transfera znanja i međunarodne suradnje.

Program EU-a za potporu kulturnim i kreativnim sektorima „**Kreativna Europa 2021. – 2027.**“ iznosi 2,44 milijarde eura, što je značajno povećanje u odnosu na prethodno razdoblje (2014. – 2020.) kad je na raspolaganju bilo 1,47 milijardi eura. Iz programa se ulaže u djelovanja kojima se jača kulturna raznolikost te odgovara na potrebe i izazove kulturnih i kreativnih sektora, a glavni su ciljevi programa: čuvati, razvijati i promovirati europsku kulturnu i jezičnu raznolikost i baštinu te povećati konkurentnost i gospodarski potencijal kulturnih i kreativnih sektora, a posebno audiovizualnog sektora. Podijeljen je u tri potprograma: potprogram KULTURA, potprogram MEDIA i MEĐUSEKTORSKI potprogram. Potprogram KULTURA podupire širok raspon kulturnih i kreativnih sektora te potiče suradnju i razmjenu među kulturnim organizacijama i umjetnicima u Europi i izvan nje. Ciljevi su mu poticanje umjetničkog stvaralaštva i inovacije, podupiranje promicanja i distribucije europskih sadržaja u Europi i izvan nje, pomoći umjetnicima da pronađu prilike za stvaranje i izvedbu preko granica i poticati digitalnu i ekološku tranziciju europskih kulturnih i kreativnih sektora. Potprogram MEDIA podupire europsku filmsku i audiovizualnu industriju u razvoju, distribuciji i

promicanju europskih djela, uzimajući u obzir današnje digitalno okruženje. Cilj je MEDUSEKTORSKOG potprograma jačanje suradnje među različitim kulturnim i kreativnim sektorima kako bi im se pomoglo da se suoče sa zajedničkim izazovima i pronađu nova inovativna rješenja. U Republici Hrvatskoj djeluju desk Kultura i MEDIA desk programa Kreativna Europa koji promiču sudjelovanje u programu i pružaju podršku prijaviteljima i sudionicima iz Republike Hrvatske.

Za inicijalno razdoblje provedbe Nacionalnog plana razvoja kulture i medija ključna su bila sredstva europskog **Fonda solidarnosti**, kroz koji je na nacionalnoj razini omogućena raspodjela 683,7 milijuna eura bespovratnih sredstava odobrenih za financiranje sanacije šteta od potresa u 2020. godini. Sredstva su namijenjena hitnim mjerama sanacije, zbrinjavanju stanovništva, obnovi infrastrukture te javnih zgrada i ne mogu se koristiti za obnovu i izgradnju obiteljskih kuća i stambenih zgrada. Ministarstvo kulture i medija u suradnji s Ministarstvom prostornoga uređenja, graditeljstva i države imovine, kao Nacionalnim koordinacijskim tijelom, objavilo je i provelo više poziva za dodjelu bespovratnih financijskih sredstava za provedbu mjera zaštite kulturne baštine oštećene u potresima u 2020. godini, a prihvatljive aktivnosti uključivale su pripremu projektne dokumentacije te izvođenje radova osiguranja i stabilizacije. Aktivnosti će se nastaviti provoditi nakon što se utroše sredstva iz Fonda solidarnosti, a u idućem razdoblju osnažit će se otpornost na rizike kroz iskustva stečena u provedbi.

Jedan od ključnih dokumenata za praćenje provedbe strateškog planiranja na nacionalnoj razini u Republici Hrvatskoj je i **UN-ova Agenda za održivi razvoj** do 2030. godine. Radi se o dokumentu koji su usvojile zemlje članice Ujedinjenih naroda u rujnu 2015. godine, a predstavlja globalni okvir za poticanje održivog razvoja. Sadrži 17 ciljeva koji obuhvaćaju širok raspon socijalnih, ekonomskih i ekoloških izazova s kojima se svijet suočava. Kultura i mediji nemaju zasebni cilj, ali se protežu kao horizontalni prioritet kroz više podciljeva. Za vrijeme Svjetske konferencije UNESCO-a o kulturnim politikama i održivom razvoju MONDIACULT 2022., koja se održala u Ciudad de Mexico u rujnu 2022. godine, usvojena je Deklaracija kojom se naglašava važnost kulture za poticanje održivog razvoja kroz UN-ovu Agendu, a paralelno je predloženo uvođenje zasebnog cilja koji bi bio posvećen isključivo kulturi. U kontekstu sustava strateškog planiranja i upravljanja razvojem u Republici Hrvatskoj sustavno se prati doprinos posebnih ciljeva nacionalnih planova ciljevima održivog razvoja UN-ove Agende.

Financiranje provedbi posebnih ciljeva i mjera u Nacionalnom planu razvoja kulture i medija razrađeno je u poglavlju „Indikativni financijski okvir“, a sastoji se od sredstava u državnom proračunu te sredstava dostupnih kroz programe „Učinkoviti ljudski potencijali 2021. – 2027.“ i „Konkurentnost i kohezija 2021. – 2027.“. Provedbi doprinose i aktivnosti u Integriranom teritorijalnom programu 2021. – 2027. te Nacionalnom planu oporavka i otpornosti za razdoblje od 2021. do 2026. godine. U poglavlju „Okvir za praćenje i vrednovanje“ ukratko je opisano praćenje Nacionalnog plana razvoja kulture i medija kroz godišnje izvješćivanje o provedbi s ciljem sustavnog praćenja rizika u provedbi i prikupljanja podataka o napretku uspješnosti provedbe ciljeva i mjera te je najavljeno srednjoročno i naknadno vrednovanje akta.

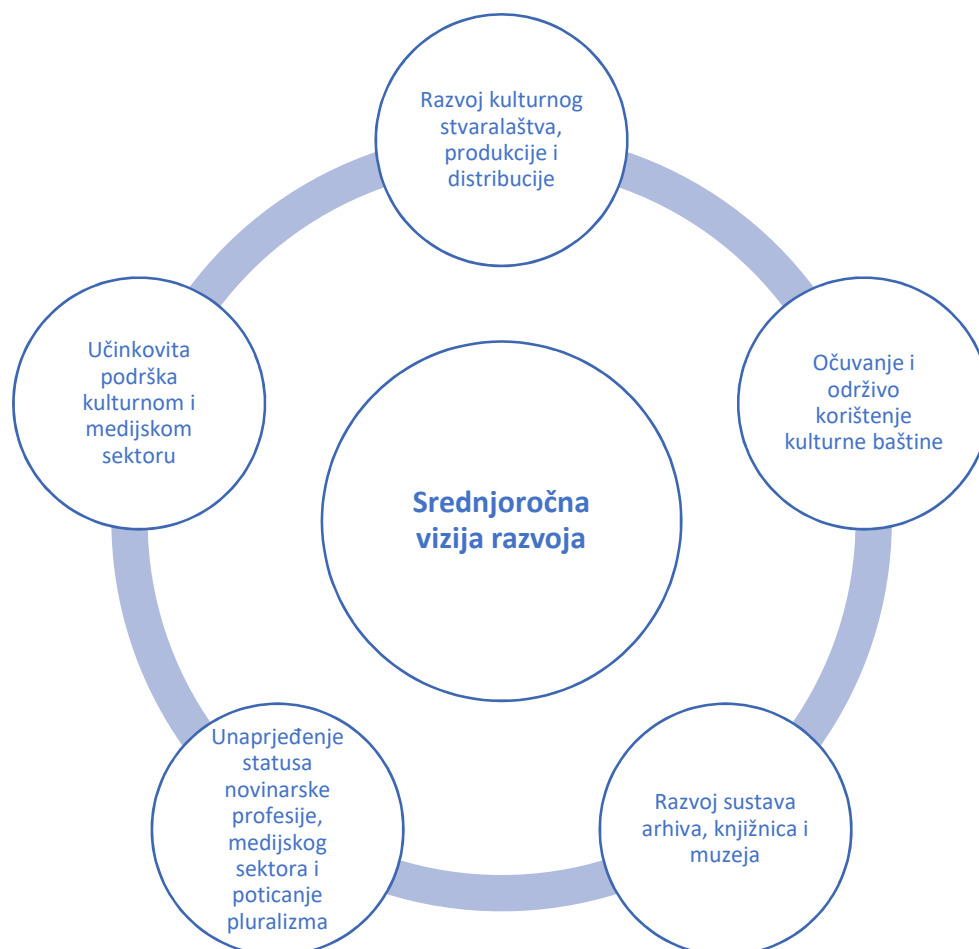

2. Srednjoročna vizija razvoja

Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2030. godine definirana je vizija Republike Hrvatske u 2030. godini kao **konkurentne, inovativne i sigurne** zemlje **prepoznatljivog identiteta i kulture**, zemlje **očuvanih resursa, kvalitetnih životnih uvjeta i jednakih prilika za sve**. Ministarstvo kulture i medija doprinosi vizijom u sklopu Nacionalnog plana razvoja kulture i medija za razdoblje od 2023. do 2027. godine:

Do 2027. godine Republika Hrvatska imat će razvijenije kulturno stvaralaštvo, produkciju i distribuciju, osigurano očuvanje i održivo korištenje kulturne baštine, razvijeniji sustav arhiva, knjižnica i muzeja, unaprijeđeni status novinarske profesije, medijski sektor i poticanje pluralizma te učinkovitu podršku kulturnom i medijskom sektoru.

Navedena vizija direktno je povezana s posebnim ciljevima Nacionalnog plana razvoja kulture i medija i elementima vizije Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine: povećanje **konkurentnosti, inovativnosti i sigurnosti** kroz razvoj kulturnog stvaralaštva, produkcije i distribucije te podrške kulturnom i medijskom sektoru; **prepoznatljiv identitet i kultura** kroz razvoj kulturnog stvaralaštva, produkcije i distribucije, sustava arhiva, knjižnica i muzeja te očuvanje i održivo korištenje kulturne baštine; **očuvani resursi** kroz očuvanje i održivo korištenje kulturne baštine; **kvalitetni životni uvjeti** kroz razvoj kulturnog stvaralaštva, produkcije i distribucije, sustava arhiva, knjižnica i muzeja i medijskog sektora; **jednake prilike za sve** kroz razvoj kulturnog stvaralaštva, produkcije i distribucije i učinkovitu podršku kulturnom i medijskom sektoru.

3. Razvojne potrebe i potencijali

Kao podloga za razradu razvojnih potreba i potencijala korišteni su analitički dokumenti čiju je izradu koordiniralo Ministarstvo kulture i medija. Svi dokumenti nalaze se u privitku Nacionalnog plana razvoja kulture i medija i ostat će dostupni za slobodno preuzimanje u elektroničkom obliku na mrežnim stranicama Ministarstva kulture i medija. U izradi dokumenta i identifikaciji razvojnih potreba i potencijala također su poslužili dosadašnji akti strateškog planiranja Ministarstva kulture i medija: Nacionalna strategija poticanja čitanja za razdoblje od 2017. do 2022. godine, Nacionalni program promicanja audiovizualnog stvaralaštva 2017. – 2021., Nacionalni plan razvoja arhivske djelatnosti (2020. – 2025.) i Plan digitalizacije kulturne baštine do 2025. godine te strateški planovi Ministarstva koji su se izrađivali od 2010. do 2019. godine kao poveznica s državnim proračunom prema prethodnom Zakonu o proračunu (NN 87/08-15/15).

„**Pregled kulturnog razvoja i kulturnih politika u Republici Hrvatskoj**“ prvi je sveobuhvatni analitički dokument kulturnog sektora nakon „Nacionalnog izvještaja – Kulturna politika Republike Hrvatske“ koji je u 1998. godini podnesen Vijeću Europe i poslužio je kao podloga za izradu „Strategije kulturnog razvitka“ objavljene 2003. godine. Publikacija je podijeljena u 5 sekcija: Instrumenti kulturne politike, Područja kulturne politike, Sudjelovanje u kulturi, Transverzalni aspekti kulturnih politika te Aktualne teme kulturnog razvoja i kulturne politike, a tekstove je izradilo 38 autora koji su u nedostatku sustavnog istraživanja i praćenja kulturnih trendova dali uvide u područja za koja su stručni. Hrvatska kulturna politika i praksa smještena je u kontekst europskih i globalnih okvira te su utvrđeni izazovi pred kojima se nalazi hrvatska kulturna politika. Većina tekstova dovršena je do kraja 2019. godine, ali se, nastavno na pandemiju COVID-19 i dva snažna potresa u 2020. godini, zbog redefiniranja prioriteta planiranih aktivnosti istraživanje objavilo tek u rujnu 2022. godine.

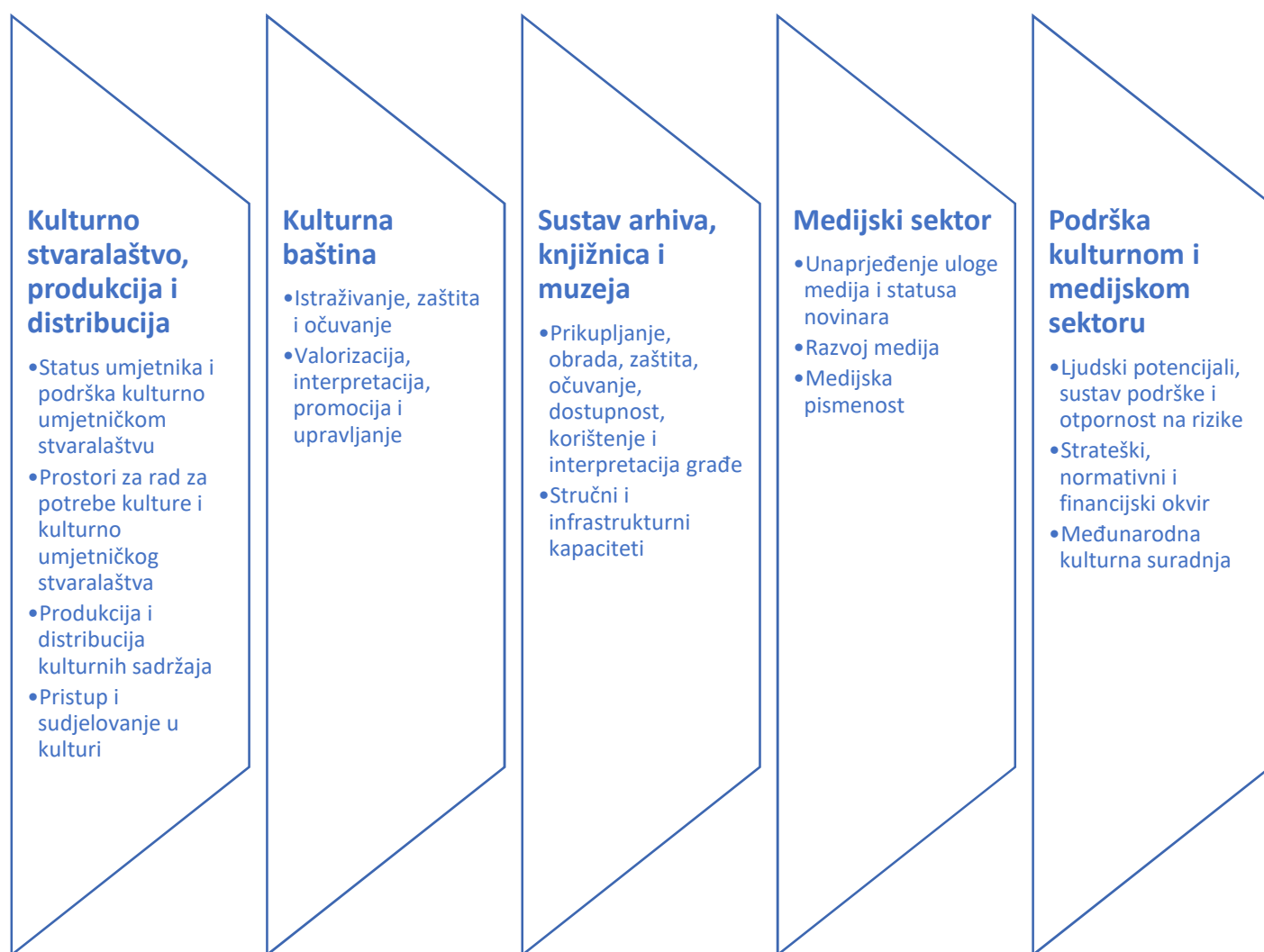
Studiju „**Kulturne i kreativne industrije u Republici Hrvatskoj – prije i nakon COVID-19**“ izradio je Ekonomski institut Zagreb na inicijativu Ministarstva kulture i medija te stručne službe ZAMP-a Hrvatskog društva skladatelja. U izradi je djelomično korištena metodologija iz istraživanja „Mapiranje kreativnih i kulturnih industrija u Republici Hrvatskoj“ iz 2015. godine kako bi se usporedilo stanje u sektoru u prethodnom razdoblju. U dokumentu se analizira doprinos kulturnih i kreativnih sektora ukupnom gospodarstvu u Hrvatskoj u razdoblju od 5 godina prije pojave pandemije COVID-19 kao i utjecaj pandemije na poslovanje pojedinih podsektora KKI tijekom 2020. godine i kasnije, razmatra se njihov potencijal te daju preporuke konkretnih mjera za poticanje inovacija, digitalizacije i razvoja poslovanja.

„**Analiza medijskog sektora u Republici Hrvatskoj**“ nastala je kao rezultat ujedinjavanja podataka Agencije za elektroničke medije, Državnog zavoda za statistiku, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Hrvatske gospodarske komore te mišljenja brojnih stručnjaka iz različitih medija, kao i članova akademske zajednice. U njezinoj je izradi, uz stručne službe Ministarstva kulture i medija, surađivao niz stručnjaka iz područja medijskog sektora, a predstavljen je javnosti u svibnju 2022. godine. U publikaciji je obrađen pravni okvir, koregulacija i samoregulacija, ekonomski okvir medijskog sektora, distribucija medijskih sadržaja, novinarstvo. Dodatno su obrađene teme poput medijske pismenosti, dezinformiranja i „lažnih vijesti“, medijskih potreba mladih, koncentracije vlasništva na medijskom tržištu, novih tehnologije te zaštite autorskih i srodnih prava.

U dokumentu se istovremeno koriste termini „kulturne i kreativne industrije“ i „kulturni i kreativni sektori“. Vodili smo se definicijom iz Uredbe o uspostavi programa Kreativna Europa (2021. – 2027.) prema kojoj se kulturni i kreativni sektori „temelje na kulturnim vrijednostima te umjetničkim i drugim pojedinačnim ili zajedničkim kreativnim izričajima; i obuhvaćaju razvoj, stvaranje, produkciju, širenje i očuvanje robe i usluga koje utjelovljuju kulturni, umjetnički ili drugi kreativni izričaj te povezane funkcije kao što su obrazovanje ili upravljanje; bez obzira na: to jesu li aktivnosti tih sektora usmjerene na tržište: vrstu strukture koja provodi

te aktivnosti; i to kako se ta struktura financira; ti sektori obuhvaćaju, među ostalim, arhitekturu, arhive, knjižnice i muzeje, umjetničke zanate, audiovizualni sektor (uključujući film, televiziju, videoigre i multimediju), materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu, dizajn (uključujući modni dizajn), festivale, glazbu, književnost, izvedbene umjetnosti (uključujući kazalište i ples), knjige i izdavaštvo, radio i vizualne umjetnosti.“ Dugoročno je očekivano da će se uz koordinaciju Eurostata ujednačavanjem terminologije i metodologije na nacionalnim razinama zemalja članica EU koristiti termin „kulturni i kreativni sektori“.

Razvojne potrebe i potencijali razrađeni su u pet područja koja odgovaraju posebnim ciljevima Nacionalnog plana razvoja kulture i medija, a doprinose prioritetima identificiranim u sklopu analitičkih dokumenata i internih analiza Ministarstva kulture i medija. Prioritete će se dodatno specificirati u mjerama i aktivnostima u Akcijskim planovima, a daljnjom provedbom pratit će se učinci mjera i aktivnosti i ovisno o potrebama dorađivati kroz Akcijske planove dok je Nacionalni plan razvoja kulture i medija na snazi.

3.1. Kulturno stvaralaštvo, produkcija i distribucija

Status umjetnika i podrška kulturno-umjetničkom stvaralaštvu

S ciljem poticanja kulturnog stvaralaštva, kulturna politika u središte interesa stavlja status umjetnika, a mjere za poticanje statusa umjetnika uključuju izravne potpore umjetnicima, nagrade, različite oblike poticaja, uključujući stipendije, ali i brojne mjere za unaprjeđenje socijalnog statusa umjetnika. Posebni propisi koji uređuju status samostalnih umjetnika u Hrvatskoj datiraju još od 1947. godine, od kada postoji i pravo na uplatu doprinosa za mirovinsko, invalidsko i zdravstveno osiguranje iz sredstava državnog proračuna samostalnim umjetnicima koji su u svojem umjetničkom stvaralaštvu i djelovanju ostvarili zamjetan doprinos hrvatskoj kulturi i umjetnosti. Unatoč činjenici da se uvjeti rada u kulturnom sektoru razlikuju po područjima, postoji vidljiv kontrast između institucionalne sigurnosti u odnosu na projektno orijentirani sektor kulturnih i kreativnih industrija te sektor organizacija civilnog društva u području kulture i umjetnosti. Posebnu potporu zahtijeva status samostalnih umjetnika kojima je rad reguliran autorskim ugovorima ili ugovorima o djelu. Nagrađivanjem sveukupnog djela i izuzetnih ostvarenja te potporom izvrsnosti u svim područjima kulturnog i umjetničkog djelovanja potiču se osobita postignuća u kulturi i umjetničkom stvaralaštvu, dok se isplata naknada za autorska prava na temelju prava javne posudbe u narodnim knjižnicama dodatno stimulira umjetničko stvaralaštvo. Ministarstvo kulture i medija je u razdoblju od 2020. do 2022. godine osiguralo 20 milijuna eura za zdravstveno i mirovinsko osiguranje umjetnika, naknade zaslužnim osobama i nagrade za postignuća u kulturi.

Potrebno je mjere kojima se ostvaruju prava umjetnika urediti u skladu s dosegnutim iskustvima i promjenama u zakonodavnom okviru. Uz to, osim samostalnih umjetnika, pojedine aspekte umjetničke djelatnosti obavljaju i osobe koje nisu umjetnici, već stručnjaci u kulturi koji imaju zaseban doprinos za pojedina područja umjetničkog djelovanja, te je potrebno i njima omogućiti zakonito obavljanje umjetničke djelatnosti. Uvjet za daljnje poboljšanje statusa umjetnika je stoga revizija zakonodavnog okvira koji se odnosi na obavljanje umjetničke djelatnosti i poticanje umjetničkog stvaralaštva, poticaje i povećanje prihoda od autorskih prava.

Važan aspekt podrške umjetničkom stvaralaštvu jest podrška razvoju organizacija civilnoga društva u području kulture. Ministarstvo kulture i medija i ustanove u nadležnosti kroz više javnih poziva u značajnoj mjeri financiraju organizacije civilnog društva, a specifična je uloga aktivnosti Zaklade „Kultura nova“, osnovane 2011. godine za podršku organizacijama civilnog društva u području suvremene kulture i umjetnosti, za koje je od 2020. do 2022. godine osigurano 5,9 milijuna eura, a usmjerene su na pružanje podrške civilnom društvu u suvremenoj kulturi i umjetnosti, kao i na poticanje suradnje kulturnih ustanova s organizacijama civilnoga društva kroz razvoj novih suradničkih modela. Ministarstvo kulture i medija također potiče razvoj strukovnih udruga u kulturi, kojima je za obavljanje osnovne djelatnosti od 2020. do 2022. godine osigurano 2,7 milijuna eura.

Područje kojemu također treba posvetiti posebnu pažnju je neregulirano tržište umjetnina koje, zahvaljujući ilegalnom i nevidljivom načinu prodaje umjetničkih radova, onemogućuje razvoj tržišta umjetnina i, što je posebno važno, njihovu prisutnost na međunarodnom tržištu umjetnina. Novi zakonodavni okvir strateški usmjeren na regulaciju i razvoj tržišta umjetnina te dizanje kapaciteta svih dionika, u velikoj bi mjeri dinamizirao čitavo područje vizualnih umjetnosti.

Prostori za rad za potrebe kulture i umjetničkog stvaralaštva

Stvaranje i održavanje prostora za obavljanje umjetničkih i kulturnih aktivnosti predstavlja možda najveći izazov u kulturnoj politici. Prostore možemo podijeliti u dva osnovna tipa na prostore stvaralaštva i produkcije (atelijeri, studiji, kazališta, itd.) i prostore distribucije i prezentacije (knjižnice, galerije, kazališta,

itd.), pri čemu prostori koji se koriste u kulturi mogu imati više funkcija. Gotovo svaki prostor (javni prostor ili zatvoreni prostor druge namjene) može se prilagoditi za kulturno i umjetničko djelovanje, ali svaka prilagodba zahtijeva znatna financijska ulaganja, opremu i postavlja značajne zahtjeve pred sve uključene, pri čemu je važno naglasiti da je multifunkcionalnost potreba produkcijskih modela suvremene umjetnosti. Građani kao prostore kulture prije svega prepoznaju mjesta u kojima konzumiraju kulturni sadržaj, dok prostori u kojima se odvija kulturna produkcija nisu u istoj mjeri prepoznati u društvu.

Prostori za kulturu imaju istaknuto mjesto u općinama i gradovima, investira se u izgradnju novih objekata, a prostori zaštićeni kao kulturna dobra često imaju kulturnu namjenu i prilagođeni su potrebama kulturnih ustanova. Važan prostorni resurs predstavljaju i kulturni centri, nekadašnji domovi kulture, kao i pučka otvorena učilišta koja su u svom sastavu zadržala kulturne centre. Unatoč tim pozitivnim pokazateljima, osiguravanje odgovarajućih prostora za kulturu često ne prati potrebe razvoja samih umjetničkih područja i kulturnog sektora te mnogi prostori nisu prostorno i tehnički adekvatno opremljeni za suvremene izvedbe, izlaganja i druge kulturne aktivnosti. Regionalni kulturni razvoj i teritorijalni razmještaj javnih prostora za kulturu problematika su na koju utječe niz faktora: raspoloživa sredstva pojedinih regija, gustoća stanovništva i razvijenost lokalnog kulturnog sektora. Upravljanje, proizvodnja kulturnog sadržaja, njegova distribucija i organizacija kulturnih događaja zahtijevaju obrazovane stručnjake koji se koncentriraju u većim gradovima.

Održavanje postojeće i razvijanje nove kulturne infrastrukture važno je za izvaninstitucionalnu kulturu, posebno organizacije civilnog društva, koje su najčešće osnovane radi kulturnog i umjetničkog djelovanja u lokalnoj zajednici. Prostorne resurse za organizacije izvaninstitucionalne kulture nisu dužna osigurati javna tijela, na nacionalnoj ili subnacionalnim razinama, stoga one samostalno pronalaze prostore za svoj rad, bilo kao privatni najam ili korištenjem, bez naknade ili uz naknadu, javne infrastrukture u vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ili, rjeđe, u državnom vlasništvu. Razvoj javno-civilnog partnerstva u kulturi u sklopu kojeg se povezuju jedinice lokalne samouprave, institucije i udruge unaprijedit će upravljanje prostorima i omogućiti efektivnije ulaganje.

Ulaganje u kulturnu infrastrukturu obveza je vlasnika objekata, osnivača ustanova koje djeluju u tim objektima, što mnoge jedinice lokalne samouprave ne mogu ispuniti, a često nemaju sredstava ni za osnovnu opremu potrebnu za funkcioniranje tih prostora. Ministarstvo kulture i medija izdvaja sredstva za investicije u kulturnu infrastrukturu: od 2020. do 2022. godine uloženo je 17,5 milijuna eura kroz programe gradnje, rekonstrukcije i opremanja kulturne infrastrukture. Ulaganja u izgradnju kulturne infrastrukture potrebno je povećati i uskladiti suvremenim potrebama kulturnog sektora, pri čemu je naglasak na održivost investicija, digitalizaciju poslovanja, energetska učinkovitost, klimatsku otpornost, zelenu infrastrukturu, povećanje potresne otpornosti zgrada, unaprjeđenje zaštite od požara i unaprjeđenje pristupačnosti osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću. Uz navedeno poticat će se obnova zgrada u skladu s inicijativom Novog Europskog Bauhausa. Kroz investiciju „C6.1. R1-I3 Energetska obnova zgrada sa statusom kulturnog dobra“ u Nacionalnom planu oporavka i otpornosti 2021. – 2026. (NPOO) provest će se pozivi za dodjelu bespovratnih sredstava s ciljem smanjenja potrošnje energije u zgradama koje su u javnom vlasništvu, namijenjene za obavljanje kulturne djelatnosti i imaju status pojedinačno zaštićenog kulturnog dobra ili se nalaze unutar zaštićene kulturnopovijesne cjeline.

U sklopu Programa „Konkurentnost i kohezija 2021. – 2027.“ (PKK), Prioriteta 6. Jačanje zdravstvenog sustava; promicanje socijalnog uključivanja, obrazovanja i cjeloživotnog učenja, Specifičnog cilja RSO4.6. Jačanje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalnoj uključenosti i socijalnim inovacijama (EFRR) planirana su ulaganja u obnovu gradnju i opremanje kulturne infrastrukture. Ulaganja će biti usmjerena na održive javne projekte koji doprinose društvenom razvoju što će osigurati preduvjete za razvoj i unaprjeđenje inovativnih usluga kojima se proširuju temeljni sadržaji i jača društvena uloga kulturnih ustanova i organizacija.

Produkcija i distribucija kulturnih sadržaja

Suvremeni razvoj kulturno-umjetničkog stvaralaštva iziskuje snažnu podršku produkciji i distribuciji sadržaja s ciljem očuvanja i razvoja raznolikosti umjetničkih izričaja i formi koji će pridonijeti razvoju i unaprjeđenju cjelokupnog kulturnog života u Republici Hrvatskoj. Suočen je s brojnim izazovima među kojima se izdvajaju pronalaženje adekvatnih načina vrednovanja, nedovoljna vidljivost programa te doseg do publike i prisutnost u javnosti, kao i pronalaženje novih oblika suradnje te suočavanje s izazovima digitalizacije i borbe protiv klimatskih promjena. Razvoj produkcije i distribucije kulturnih i umjetničkih sadržaja tijesno je povezan s funkcionalnošću prostora u kojemu se sadržaji stvaraju, čemu se pridružuje individualna i izravna podrška umjetnicima u kreativnom procesu, uključujući edukaciju i istraživački rad.

U svim umjetničkim i kulturnim područjima naglasak je na identificiranju, vrednovanju i poticanju izvrsnosti, kao i praćenju dinamike razvoja cjelokupnog kulturnog sektora. Mjere za poticanje produkcije i distribucije kulturnih sadržaja usmjerene su na jačanje i otpornost sektora, a podrška se pruža u područjima dramske i plesne umjetnosti, glazbe i glazbeno-scenske umjetnosti, uključujući suvremene oblike scenskog izričaja poput suvremenog plesa i pokreta i suvremenog cirkusa te suvremenih glazbenih i glazbeno-scenskih izričaja, za koje je u razdoblju od 2020. do 2022. godine osigurano 22,2 milijuna eura.

Ministarstvo kulture i medija također podržava vizualne umjetnosti (2,2 milijuna eura), nove i interdisciplinarne prakse (2,9 milijuna eura) te književno stvaralaštvo, nakladništvo i književno prevođenje (16,8 milijuna eura). U audiovizualnim djelatnostima ključnu ulogu ima Hrvatski audiovizualni centar koji podržava produkciju i distribuciju audiovizualnih djela uključujući videoigre kulturnog i umjetničkog sadržaja te poticanje komplementarnih djelatnosti. Za to se u razdoblju od 2020. do 2022. godine osiguralo 17,2 milijuna eura iz državnog proračuna te dodatnih 11,7 milijuna eura od dionika koji ostvaruju prihod iskorištavanjem audiovizualnih djela. Dodatno, iz državnog proračuna za program poticanja ulaganja u proizvodnju audiovizualnih djela kroz povrat dijela novčanih sredstava utrošenih u Republici Hrvatskoj izdvojeno je 14,8 milijuna eura. Bitno je također istaknuti ulogu Hrvatske radiotelevizije u promicanju hrvatskih audiovizualnih djela te financiranju audiovizualnih djela neovisnih proizvođača izvorno proizvedenih na hrvatskom jeziku, za što je prema izvješćima o provedbi članka 11. Zakona o Hrvatskoj radioteleviziji u razdoblju od 2020. do 2022. godine osigurano 32,9 milijuna eura.

Programi podrške uključuju potporu hrvatskim i međunarodnim festivalima i kulturnim manifestacijama kao platformama za predstavljanje umjetničke izvrsnosti, doprinos programskoj raznovrsnosti i diseminaciji programa, a težnja je na poticanju festivalskih formata kroz cijelu godinu, kako u kontinentalnom, tako i u primorskom dijelu Republike Hrvatske. Poticanje suradnje u smislu gostovanja, stvaranja mreža, omogućivanja i poticanja koprodukcija i nacionalne mobilnosti zbirki i programa, doprinosi međukulturnom dijalogu, decentralizaciji kulturnih sadržaja, jačanju organizacijskih kapaciteta lokalne zajednice i profesionalizaciji suradnje.

Ministarstvo kulture i medija također pruža potporu poticanju poduzetništva u kulturnim i kreativnim industrijama, za što je od 2020. do 2022. godine osigurano 2,1 milijuna eura, a u razdoblju oporavka nakon epidemije koronavirusa provodi se program jamstava za kredite za poduzetnike u području kulturnih i kreativnih industrija. Kroz investiciju „C1.1.1. R6-I1 Transformacija i jačanje konkurentnosti kulturnih i kreativnih industrija“ u Nacionalnom planu oporavka i otpornosti 2021. – 2026. (NPOO), provodit će se poziv za dodjelu bespovratnih sredstava s ciljem jačanja kapaciteta kulturnih i kreativnih industrija za poslovanje na jedinstvenom digitalnom tržištu u skladu s novim regulacijskim i zakonodavnim okvirom te razvoj novih inovativnih proizvoda i usluga što će doprinijeti kulturnoj i medijskoj raznolikosti i pluralizmu.

Pristup i sudjelovanje u kulturi

Nemogućnost pristupa kulturnim sadržajima i nedostupnost kulture promatra se primarno u odnosu na fizičku nepristupačnost, fizičku udaljenost i financijsku nedostupnost, koji i dalje ostaju najprisutnije prepreke u pristupu kulturi, uz senzorne, kognitivne, kulturološke, tehnološke, jezične i psihološke prepreke. Cilj je kulturne politike pružanje podrške svim organizacijama koje djeluju u kulturi kao mjesta stvaranja i distribucije kulturnih sadržaja kako bi uspješno osmišljavale i provodile projekte čiji je cilj doprijeti do publike, a posebno one koja je najudaljenija od kulturnih sadržaja, te ponuditi programe koji prate nove oblike sudjelovanja u kulturi. Sudjelovanje u kulturi usmjereno je ponajprije na kreiranje dugoročnih procesa koji će podići razinu aktivnoga sudjelovanja u kulturi i umjetnosti te aktivnosti koje će učiniti programe u kulturi i umjetnosti dostupnijima, prepoznajući različitost publika i njihovih potreba.

Ministarstvo kulture i medija je kao nadležno tijelo u okviru Operativnog programa „Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.“ u 2021. i 2022. godini objavilo poziv „Umjetnost i kultura online“, usmjeren na povećanje socijalne uključenosti sudjelovanjem u kulturnim i umjetničkim aktivnostima putem interneta, te poziv „Čitanjem do uključivog društva“, usmjeren na povećanje socijalne uključenosti ranjivih skupina kroz razvoj čitalačke pismenosti. Za navedene pozive ugovoren je 101 projekt s ukupnim ugovorenim iznosom od 9,7 milijuna eura.

Trenutno je izrađeno ili u procesu izrade više akata strateškog planiranja na nacionalnoj razini, u nadležnosti ministarstava i državnih upravnih organizacija, koji se bave suzbijanjem diskriminacije i omogućivanjem pristupa. Neki obuhvaćaju i područje kulture, kao što su Nacionalni plan za zaštitu i promicanje ljudskih prava i suzbijanje diskriminacije, Nacionalni plan za ravnopravnost spolova, Nacionalni plan za uključivanje Roma i Nacionalni plan za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom.

Umanjivanjem diskriminacije koja je posljedica regionalnih razlika bave se Nacionalni plan razvitka otoka, Program razvoja brdsko-planinskih područja i Program održivog društvenog i gospodarskog razvoja potpomognutih područja, dok je područje djece i mladih obrađeno kroz Nacionalni plan za prava djece i Nacionalni program za mlade. Ministarstvo kulture i medija je primarno uključeno u provedbu Nacionalnog plana borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, kroz koji će se financirati razvoj inkluzivnih usluga ustanova u kulturi te potpora socijalnom uključivanju ranjivih skupina kroz aktivno sudjelovanje u kulturnim i umjetničkim aktivnostima.

Sudjelovanje osoba s invaliditetom u kulturnim sadržajima značajno pridonosi podizanju razine kvalitete življenja osobe s invaliditetom. Osim što afirmira kreativne, umjetničke i intelektualne potencijale osobe s invaliditetom, pridonosi višoj razini kvalitete življenja društva u cjelini i jačanju kapaciteta zajednice. Ministarstvo kulture i medija raspisuje redovite javne pozive za osiguranje pristupa i dostupnosti kulturnih sadržaja za osobe s invaliditetom i djecu i mlade s teškoćama u razvoju za koje je od 2020. do 2022. godine osigurano 692 tisuće eura, a također osigurava financiranje administrativnih i programskih troškova Hrvatske knjižnice za slijepe.

Kao zajednička inicijativa Ministarstva kulture i medija i Ministarstva znanosti i obrazovanja program Ruksak (pun) kulture primarno je razvijen za vrtićku i školsku populaciju u područjima u kojima su kulturni i umjetnički programi manje dostupni te je osmišljen kao nacionalni dopunski program potpore osnovnoškolskom i srednjoškolskom kurikulumu. Program omogućuje djeci i mladima pristup i približavanje umjetnosti i kulture, razvija njihovu estetsku kulturu i općenito čini djecu i mlade senzibiliziranima za područje umjetnosti i kulture. Ministarstvo kulture i medija također redovito provodi javni poziv za predlaganje programa koji potiču razvoj publike u kulturi kroz koji se financira jačanje kapaciteta organizacija za razvoj i provođenje aktivnosti usmjerenih na razvoj publike i razvoj programa aktivnog uključivanja publike

u umjetnička i kulturna događanja. Za prethodno navedene programe Ministarstvo kulture i medija je od 2020. do 2022. godine osiguralo 1,5 milijuna eura.

Amatersko stvaralaštvo, glazbeno, folklorno, kazališno i plesno, dinamično je kulturno područje uz koje se vežu svijest o pripadnosti izvorišnoj zajednici i djelovanje kroz kulturu i umjetnost. Ono je u svojim temeljima izvorište kulture u lokalnom okruženju i ključ lokalnog identiteta često i vrednovano kao nematerijalna kulturna baština. Ministarstvo kulture i medija promiče kontinuirano poticanje kvalitete u djelovanju amaterske zajednice, osobito u manjim hrvatskim sredinama, kao i osiguranje prijenosa znanja te savjetodavne i kritičke podrške struke kulturno-umjetničkim udrugama i kazališnim skupinama, a programi kulturno-umjetničkog amaterizma financiraju se u okviru potprograma u više različitih javnih poziva.

Pad interesa za knjigu i čitanje, promijenjeni načini čitanja u digitalnom okruženju i nedostatna kompetencija pismenosti zahtijevaju sustavno i strateško bavljenje pitanjima čitateljske pismenosti. Planirano je poticanje ulaganja u promidžbu knjige i poticanje čitanja nastavno na provedbu Nacionalne strategije za poticanje čitanja, uključujući Nacionalni program poticanja čitanja djeci od najranije dobi „Rođeni za čitanje“, koji će višegodišnjim aktivnostima na nacionalnoj razini promicati čitanje od najranije dobi i baviti se predškolskom djecom kao čitateljima uz aktivnu ulogu pedijataru.

U financijskom razdoblju 2021. – 2027. putem Programa „Učinkoviti ljudski potencijali 2021. – 2027.“ (PULJP) financijski će se poduprijeti aktivnosti s ciljem osiguranja jednakosti pristupa i sudjelovanja u kulturi svih građana Republike Hrvatske, osobito pripadnika ranjivih skupina. U okviru PULJP-a, prioriteta 3. Socijalno uključivanje, Specifičnog cilj: ESO4.8. Poticanje aktivnog uključivanja radi promicanja jednakih mogućnosti, nediskriminacije i aktivnog sudjelovanja te poboljšanje zapošljivosti, posebno za skupine u nepovoljnom položaju, Ministarstvo kulture i medija u funkciji Posredničkog tijela razine 1 provest će pozive na dostavu projektnih prijedloga. Pozivi će biti usmjereni na povećanje socijalne uključenosti pripadnika ranjivih skupina sudjelovanjem u kulturnim i umjetničkim aktivnostima, unaprjeđenje postojećih i razvoj novih inkluzivnih usluga ustanova u kulturi kojima se osigurava dostupnost sadržaja pripadnicima ranjivih skupina s naglaskom na razvoj čitalačke pismenosti te promicanje i unaprjeđenje medijske pismenosti pripadnika ranjivih skupina.

3.2. Kulturna baština

Istraživanje, zaštita i očuvanje

Kulturna baština predstavlja jednu od temeljnih vrijednosti Republike Hrvatske i važan je resurs razvoja kulture, znanosti i gospodarstva. Stoga je zaštita i očuvanje baštine jedan od glavnih zadataka Ministarstva kulture i medija i niza specijaliziranih institucija. Tradicionalne mjere kulturnih politika koje se odnose na kulturnu baštinu uključuju istraživanje, vrednovanje te provođenje mjera zaštite kulturne baštine, čime se bavi konzervatorska služba, konzervatori-restauratori, muzejski, knjižničarski i arhivski stručnjaci, znanstvene institucije i ostali stručnjaci ovisno o vrsti i specifičnosti kulturne baštine. Iznimno važan segment baštinske politike uključuje registriranje, dokumentiranje, ali i obrazovanje o kulturnoj baštini. Međutim, u posljednjim desetljećima, a posebno zadnjih dvadesetak godina, nameću se brojne nove teme i izazovi koji u velikoj mjeri utječu na nove pristupe oblikovanju baštinskih politika kao što je npr. upravljanje krizama, primjena mjera energetske učinkovitosti, sprječavanje negativnih utjecaja klimatskih promjena na kulturnu baštinu, povećanje otpornosti na rizike od potresa i požara i digitalizacija kulturne baštine.

Uobičajena je podjela na nepokretnu, pokretnu i nematerijalnu baštinu, a svaka od tih osnovnih grupa dodatno se dijeli na podgrupe (npr. nepokretna baština se može podijeliti na graditeljsku baštinu, arheološku baštinu, kulturne krajolike itd.), pri čemu su česta isprepletanja različitih vrsta baštine. Briga o temeljnim vrijednostima kulturne baštine zahtijeva specifična znanja konzervatora i restauratora (ali i drugih dionika u procesu brige o baštini) te su stoga interdisciplinarni pristup, jačanje kapaciteta (ljudskih i materijalnih) i cjeloživotno učenje glavni preduvjet za njezinu učinkovitu zaštitu i očuvanje. Pritisci na baštinu i institucije koje o njoj brinu u stalnom su porastu zbog povećanja broja graditeljskih poduhvata, opasnosti od klimatskih promjena i njenih posljedica, rizika nastalih ljudskim djelovanjem i prirodnih prijetnji, socijalnih procesa i nedovoljno razvijene svijesti pojedinaca i dijela javnosti o vrijednosti kulturne baštine za društvo. Navedeni izazovi osobito su prisutni na području zaštite kulturnopovijesnih urbanih i ruralnih cjelina te kulturnih krajolika koji, pored pojedinačnih kulturnih dobara graditeljske baštine predstavljaju ključnu identitetsku vrijednost hrvatskog prostora.

Mjere zaštite i očuvanja kulturne baštine, na temelju Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara koji je na snazi, provode se kroz rad Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture i medija, 19 konzervatorskih odjela nadležnih za područja pojedinih županija, Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode Grada Zagreba, Hrvatskog državnog arhiva i područnih državnih arhiva te Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Na taj se način provode stručni i upravni poslovi koji se odnose na istraživanje, evidentiranje, dokumentiranje, praćenje stanja i promicanje kulturnih dobara, kao i na primjenu odgovarajućih mjera zaštite te druge zakonom propisane poslove. Mjere zaštite i očuvanja kulturnih dobara koje se temelje na utvrđenim vrijednostima kulturnog dobra, predstavljaju polazište za donošenje konzervatorskih stručnih procjena i odluka u različitim postupcima propisanim Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99-114/22), Zakonom o gradnji (NN 153/13-125/19) i Zakonom o prostornom uređenju (NN 153/13-67/23), Zakonom o arhivskom gradivu i arhivima (NN 61/18-114/22) te drugim podzakonskim propisima kao što je primjerice Pravilnik o zaštiti, reviziji i otpisu knjižnične građe (NN 27/23). Ministarstvo kulture i medija je kroz programe zaštite i očuvanja kulturne baštine i konzervatorsko-arheološka istraživanja u razdoblju od 2020. do 2022. godine iz proračunskih sredstava osiguralo 36,8 milijuna eura, a za sanaciju šteta od potresa u 2020. godini u istom razdoblju dodatno je osigurano 112,7 milijuna eura iz sredstava Fonda solidarnosti Europske unije.

Istraživanjem kulturne baštine s različitim stupnjem obuhvata i s različitim ciljevima bavi se velik broj institucija (znanstveno-istraživačkih, obrazovnih, muzejskih, knjižničnih, arhivskih) te privatnih tvrtki i pojedinaca usmjerenih na pojedina područja baštine (arhitektura, povijest umjetnosti, arheologija, etnografija, antropologija, pisana baština i sl.). Konzervatorsko-restauratorske poslove, s primarnim ciljem

fizičkog očuvanja spomeničkih svojstava kulturnih dobara, obavljaju Hrvatski restauratorski zavod kao matična javna ustanova te djelatnosti, restauratorski odjeli pojedinih muzeja, arhiva, knjižnica i visokoškolskih ustanova te pravne i fizičke osobe koje imaju dopuštenje za rad na kulturnim dobrima. Ministarstvo kulture i medija financira administrativne i programske troškove Hrvatskog restauratorskog zavoda, za što je od 2020. do 2022. godine osigurano 30,3 milijuna eura, a dodatno je osigurano 4,4 milijuna eura iz Fonda solidarnosti europske unije za provedbu programa sanacije šteta od potresa. Zbog posebnih zahtjeva i velikog broja podvodnih arheoloških nalazišta u Zadru je osnovan Međunarodni centar za podvodnu arheologiju (koji je 2009. proglašen regionalnim centrom II. kategorije pod pokroviteljstvom UNESCO-a, a 2018. dobio je i status „Priznatog partnera“ UNESCO-ove UNITWIN (*University Twinning and Networking*) mreže za podvodnu arheologiju), a Ministarstvo kulture i medija je u razdoblju od 2020. do 2022. sufinanciralo administrativne i programske troškove u iznosu od 1,2 milijuna eura.

Republika Hrvatska putem posebnog dijela Programa javnih potreba u kulturi osigurava financijska sredstva za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara, a financijsku potporu mogu ostvariti vlasnici i korisnici dobara te drugi nositelji različitih programa vezanih uz kulturna dobra. Fizičke i pravne osobe koje obavljaju određene vrste gospodarske djelatnosti u nepokretnom kulturnom dobru ili na području kulturnopovijesne cjeline obveznici su spomeničke rente čiji se prihodi mogu koristiti isključivo za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara. Neriješeni imovinsko-pravni odnosi, nedovoljna povezanost s nadležnim sudovima i neusklađenost katastarskih podataka s podacima zemljišno-knjižnih odjela česta su zapreka za sveobuhvatnu provedbu zaštite i očuvanja dobara i ulaganja u kulturnu baštinu te je dugoročno potrebno pružiti adekvatnu pravnu podršku korisnicima te osigurati dodatna sredstva za otkup kulturnih dobara od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku.

Valorizacija, interpretacija, promocija i upravljanje

Dostupnost podataka o kulturnoj baštini i njejoj valorizaciji na temelju unaprijed određenih kriterija osigurana je za javnost kroz rad Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture i medija te putem mrežnih stranica Registra kulturnih dobara i Geoportala kulturnih dobara Republike Hrvatske, koji osigurava prostorne, georeferencirane podatke o nepokretnim kulturnim dobrima uključujući arheološke zone te je mrežnim uslugama moguća poveznica s informacijskim sustavima drugih tijela. Ministarstvo kulture i medija sudjelovalo je u provedbi natječaja za pripremu i provedbu Integriranih razvojnih programa temeljenih na obnovi kulturne baštine u okviru Operativnog programa „Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.“ kroz koji je u razdoblju od 2020. do 2022. godine osigurano 56,7 milijuna eura za ulaganje u kulturna dobra praćeno s komplementarnim razvojem dodatnih sadržaja s ciljem doprinosa održivom razvoju na lokalnoj i regionalnoj razini.

Upravljanje kulturnom baštinom jedno je od važnih pitanja nacionalne kulturne politike, osobito u kontekstu održivog upravljanja nepokretnom kulturnom baštinom kao gospodarskim resursom, a kulturna je baština jedan od primarnih motivacijskih faktora u kulturnom turizmu u Republici Hrvatskoj koji se sve više odmiče od turizma „sunca i mora“ prema posebnim oblicima turizma. S obzirom na rastući broj lokaliteta koji se prezentiraju javnosti bez jasno definiranih dugoročnih ciljeva i sustava koji će štititi integritet i autentičnost spomenika (posebno u kontekstu turizma), razvoj metodologije izrade planova upravljanja i održivog korištenja kulturnih dobara prioritetan je zadatak. Razvoj te metodologije i uspostava sustava upravljanja kulturnom baštinom mora uključivati različite aktere iz područja poznavanja zaštite i očuvanja baštine, ekonomije, turizma i drugih dionika (lokalna samouprava, udruge itd.). U području upravljanja baštinom očekuje se da će „zelene“ politike značajno utjecati na pristup obnovi kulturne baštine. Tako su 2019. godine usvojene i objavljene preporuke za energetske obnovu kulturne baštine u cilju afirmacije baštine i poboljšanje stanja i standarda stanovanja i rada u zaštićenim zonama, a 2021. godine Vlada Republike Hrvatske donijela je Program energetske obnove zgrada do 2030. godine.

Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO u koordinaciji s ministarstvima, vladinim i nevladinim organizacijama nastavit će sudjelovati u normativnom radu UNESCO-a, podupirati dugoročne inicijative i projekte od nacionalne, regionalne i međunarodne važnosti te dijagnosticirati područja unutar kojih u Hrvatskoj postoje vrhunska znanja koja se mogu formalizirati u okviru posebnih inicijativa i projekata putem UNESCO-a. Trenutno je na UNESCO-ovu popisu svjetske materijalne baštine 8, a nematerijalne kulturne baštine 21 kulturno dobro u Republici Hrvatskoj. Ministarstvo kulture i medija nastavit će financirati rad Hrvatskog povjerenstva za UNESCO, za koji je za razdoblje od 2020. do 2022. godine osigurano 933 tisuće eura.

Kroz investiciju „C2.2. R3-I1 Uspostava digitalne infrastrukture i usluga javne uprave izradom sustava konzervatorskih podloga“ u Nacionalnom planu oporavka i otpornosti 2021. – 2026. (NPOO) uspostaviti će se e-uslugu (e-konzervatorska podloga) povezanu s postojećim e-uslugama, ukloniti administrativne prepreke u procesu ishoda dozvola sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, ubrzati proces izdavanja dozvola za gradnju, osigurati transparentnost i ujednačen postupak dobivanja dokumenata za područje cijele države. Provedbom investicije dugoročno će se poboljšati zaštita i revitalizacija kulturnopovijesnih cjelina, unaprijedit će se upravljanje prostorom, ostvariti veća pravna sigurnost vezana uz konzervatorsko postupanje te će se široj javnosti trajno omogućiti uvid u izrađene konzervatorske podloge.

3.3. Sustav arhiva, knjižnica i muzeja

Prikupljanje, obrada, zaštita, očuvanje, dostupnost, korištenje i interpretacija građe

Arhivsku službu obavljaju državni arhivi te arhivi jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, a u sustavu arhiva predviđeni su i privatni i specijalizirani arhivi. Danas mrežu državnih arhiva čine Hrvatski državni arhiv, kao središnji i matični arhiv, i sedamnaest područnih državnih arhiva (osamnaesti je u postupku osnivanja). Hrvatski državni arhiv nadležan je za gradivo tijela javne vlasti i drugih stvaratelja arhivskog gradiva koji djeluju na cijelom ili većem dijelu područja Hrvatske. Područni državni arhivi nadležni su za gradivo koje nastaje na području jedne županije ili više njih. Iako Zakon predviđa tu mogućnost, do danas nije osnovan ni jedan arhiv jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ni privatni arhiv. Status specijaliziranog arhiva formalno ima samo Hrvatski-memorijalno dokumentacijski centar Domovinskog rata. Uključivanje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u arhivsku službu važno je ne samo zbog unaprjeđenja zaštite gradiva koje se kod njih nalazi već i zbog omogućivanja dostupnosti gradiva u sredini u kojoj je i nastalo. Ovo se u jednakoj mjeri odnosi i na osnivanje specijaliziranih i privatnih arhiva koji bi bitno doprinijeli zaštiti pojedinih kategorija gradiva kojima državni arhivi, zbog obujma gradiva koje nastaje na terenu, nisu u mogućnosti pružiti potpunu pažnju. U razdoblju od 2020. do 2022. godine Ministarstvo kulture i medija osiguralo je 39,8 milijuna eura za administrativne i programske troškove arhivskih ustanova u svojoj nadležnosti kako bi se osigurala razina obrade, prezentacije i zaštite arhivskog gradiva, unaprijedila infrastruktura arhivskih ustanova te omogućila veća dostupnost gradiva. Naročito se podupiru programi arhiva koji potiču prilagodbu suvremenim potrebama zajednice u kojoj djeluju i korisnika, interdisciplinarnan pristup, međuinstitucionalno povezivanje i senzibiliziranje javnosti za vrijednost arhivskog gradiva i pisane baštine.

Kroz investiciju „C2.2. R3-I2 Unaprjeđenje digitalne infrastrukture i usluga javnog sektora razvojem nacionalnog arhivskog informacijskog sustava i jačanjem nacionalne mreže arhiva“ u Nacionalnom planu oporavka i otpornosti 2021. – 2026. (NPOO) osigurat će se pružanje usluga tijela javne vlasti i svih drugih stvaratelja gradiva bez obzira na to kojim poslom se bave što će omogućiti veću dostupnost gradiva, zaštitu prava građana. Planirana ulaganja doprinjet će smanjenju troškova prostora, opreme i ljudi kod stvaratelja gradiva kao i jačanju njihovih kapaciteta za upravljanje dokumentacijom u digitalnom obliku. Cilj je unaprjeđenje upravljanja dokumentacijom kod tijela javne vlasti, pravosudnog sustava i drugih stvaratelja dokumentarnog i arhivskog gradiva koje će osigurati odgovorno i transparentno poslovanje. Razvoj sustava omogućit će ne samo digitalizaciju gradiva već i digitalizaciju poslovnih procesa, uključujući procese koji se odvijaju između arhiva i subjekata od kojih arhivi preuzimaju gradivo te digitalizaciju dijela procesa kod samih stvaratelja gradiva u pripremi gradiva za predaju arhivima kao i u upravljanju procesom predaje gradiva arhivu. U tu svrhu kroz ovu investiciju također će se ojačati prostorni kapaciteti u 8 područnih državnih arhiva.

Prema posljednjem izvješću Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu za 2022. godinu, uz Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu kao središnju knjižnicu, sustav knjižnica čini 194 narodne, 1247 školskih, 102 sveučilišne, visokoškolske i znanstvene te 99 specijalnih knjižnica. Knjižnice se povezuju i surađuju u okviru razvojnih programa od zajedničkog interesa. Sustavnim financiranjem matičnih razvojnih službi županijskih matičnih narodnih knjižnica i sveučilišnih matičnih knjižnica, uspostavljena je cjelovita matična razvojna djelatnost za sve vrste knjižnica pa se očekuje daljnji razvoj i poboljšanje djelatnosti obaju sustava. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu kao središnja knjižnica obavlja razne dodatne zadaće, uključujući jačanje matične razvojne djelatnosti, razvoj funkcionalnosti sustava knjižnica, osobito Hrvatske digitalne knjižnice, razvoj novih digitalnih usluga za korisnike, zaštitu pisane baštine i postupanje s obveznim primjercima te razvoj i održavanje Sustava jedinstvenog elektroničkog prikupljanje statističkih podataka o poslovanju knjižnica na kojem će se temeljiti budući izvještaji i analize poslovanja, kao i vrednovanje knjižnica. U razdoblju od 2020. do 2022. godine Ministarstvo kulture i medija osiguralo je 7 milijuna eura za

programe knjižnične djelatnosti i 2,7 milijuna eura za matične službe knjižnica, sredstva kojima se osiguravaju različite kulturne, informacijske, obrazovne, socijalne i ekonomske potrebe svih kategorija korisnika te osnažuje djelatnost koja je zbog svoje važne društvene uloge od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku. Ministarstvo kulture i medija također redovito osigurava sredstva za otkup knjiga za narodne knjižnice, za što je u istom razdoblju izdvojeno 5,3 milijuna eura.

Digitalna transformacija knjižnica u svim segmentima poslovanja iziskuje redovitu financijsku potporu za korištenje licenciranih sustava za upravljanje digitalnom građom, nabavu opreme i/ili financiranje skeniranja i obrade digitalizirane građe, edukaciju osoblja, izgradnju infrastrukture za trajnu pohranu digitalne građe i okupljanje metapodataka na zajedničkom portalu. Sve navedeno potrebno je i za razvoj Hrvatske digitalne knjižnice kao središnjeg sustava za okupljanje podataka o knjižničnoj građi te upravljanja prihvatom i pohranom obveznog primjerka digitalne građe. Cjelovit razvoj sustava digitalnih knjižnica u Hrvatskoj zahtijeva i središnju koordinaciju digitalizacije u knjižnicama, razvoj tezaurusa, primjenu normi i suradnju u rješavanju autorsko-pravnih pitanja, rad na povećanju kvalitete digitalnog sadržaja, razvoj tematskih portala i alata za analizu i vizualizaciju podataka, izradu novih digitalnih proizvoda i usluga itd.

Djelatnost hrvatskih muzeja temelji se na zaštiti i promicanju općeljudske te nacionalne kulturne i prirodne baštine kako bi se ona sačuvala, istražila, stručno obradila i učinila dostupnom javnosti. U Republici Hrvatskoj djeluje 168 muzeja i muzejskih zbirki upisanih u Upisnik javnih i privatnih muzeja. Prema pravnom statusu osnivača, najvećem broju muzeja osnivači su gradovi (58 %) i država (13 %). S obzirom na vrstu muzejske građe, 51 % čine opći muzeji, 20 % specijalizirani umjetnički muzeji, a najmanje su zastupljeni tehnički muzeji. Među državnim muzejima, kao i onima kojima je država suosnivač, po vrsti su najzastupljeniji arheološki (35 %) i umjetnički muzeji (19 %). Tijekom proteklog desetogodišnjeg razdoblja primjetan je kontinuirani rast broja posjetitelja kao i oporavak nakon naglog pada broja posjetitelja uslijed pandemije COVID-19. U razdoblju od 2020. do 2022. godine Ministarstvo kulture i medija osiguralo je 59,5 milijuna eura za administrativne i programske troškove muzejskih ustanova u nadležnosti te 2,2 milijuna eura za programe muzejske djelatnosti muzeja i drugih pravnih osoba upisanih u Upisnik javnih i privatnih muzeja u Republici Hrvatskoj te strukovne muzejske i muzeološke udruge kako bi se povećala razina obrade, prezentacije i zaštite muzejske građe, razvijala muzejska infrastruktura te omogućila veća dostupnost muzejske građe u digitalnom okruženju. Naročito se podupiru programske aktivnosti muzeja koje potiču prilagodbu suvremenim potrebama zajednice, interdisciplinarni pristup, međuinstitucionalno povezivanje i senzibiliziranje javnosti za vrijednost muzeja i baštine.

Za budući razvoj sustava muzeja implementirat će se model vertikalnog i horizontalnog povezivanja muzeja radi provođenja matične djelatnosti, uz naglašenu ulogu Muzejskog dokumentacijskog centra kao središnjeg tijela, dodatno će se urediti postupak utvrđivanja svojstva kulturnog dobra za muzejske predmete i zbirke javnog muzeja upisom u inventarnu knjigu muzejskih predmeta. Osim toga, razmotrit će se novi modeli održivog upravljanja prirodnom i kulturnom baštinom koji se koriste mehanizmima partnerstva, umrežavanja i/ili baštinskog aktivizma, poput ekomuzeja i muzeja zajednice, ali i javnosti dostupne stalne izložbe muzejske građe vjerskih zajednica. Jedan od srednjoročnih ciljeva razvoja muzejske djelatnosti svakako je veća dostupnost muzejske građe u digitalnom okruženju kao izravan poticaj interdisciplinarnom pristupu, međumuzejskom i međuinstitucionalnom povezivanju i senzibiliziranju javnosti za vrijednost muzeja i baštine.

U sljedećem razdoblju planira se izrada cjelovitog plana prenamjene postojećih i izgradnje novih čuvaonica u kojima će se osigurati uvjeti za pohranu najvrjednije kulturne baštine. Uspostava središnjeg informacijskog sustava eKultura za trajno digitalno pohranjivanje i očuvanje digitalne i digitalizirane kulturne baštine iz muzeja, arhiva, knjižnica i drugih baštinskih ustanova osobito doprinosi digitalnoj transformaciji baštinskih ustanova. Usluge razvijene u sklopu projekta „e-Kultura: Digitalizacija kulturne baštine su: praćenje procesa stvaranja digitalnih objekata iz analognog sadržaja; automatski prijenos digitalnog sadržaja u središnji

repositorij; sustav za digitalno čuvanje te integracija s nacionalnim agregatorom za prikupljanje metapodataka i integracija sa sustavom Europeana.

Stručni i infrastrukturni kapaciteti

U arhivima je u 2019. bio zaposlen 541 djelatnik, od čega je 388 stručnih djelatnika radilo na arhivskim poslovima. Obrazovanje za obavljanje stručnih poslova u arhivskoj struci u Hrvatskoj dostupno je trenutno u dva oblika. Na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu organiziran je diplomski studij arhivistike, koji upisuju uglavnom studenti prijediplomskog studija informacijskih znanosti. Uz formalno obrazovanje potiče se aktivno sudjelovanje na stručnim i znanstvenim skupovima. Arhivska služba organizira i stručno osposobljavanje i provjeru stručne osposobljenosti zaposlenika stvaratelja gradiva u nadležnosti arhiva. Najčešće se organiziraju dvodnevni ili trodnevni tečajevi prema programu stručnog ispita za obavljanje poslova vezanih uz zaštitu i upravljanje arhivskim i dokumentarnim gradivom izvan arhiva.

Infrastruktura kojom raspolaže arhivska služba rezultat je dugog razvojnog procesa te se danas devetnaest arhiva koristi s četrdesetak objekata u trideset gradova i općina. Prema statističkom izvješću arhiva za 2017., ukupna površina tih objekata iznosi 57.729 m², od čega su 35.843 m² namijenjena za pohranu arhivskog gradiva. No valja uzeti u obzir da su pojedini spremišni prostori slabije iskoristivosti i kvalitete pa su uvjeti za dugoročno očuvanje gradiva substandardni. Kroz investiciju „C2.2. R3-I2 Unaprjeđenje digitalne infrastrukture i usluga javnog sektora razvojem nacionalnog arhivskog informacijskog sustava i jačanjem nacionalne mreže arhiva“ u Nacionalnom planu oporavka i otpornosti 2021. – 2026. (NPOO) komplementarno će se unaprijediti i spremišni prostori osam područnih državnih arhiva (Bjelovar, Gospić, Osijek, Pazin, Rijeka, Šibenik, Varaždin i Virovitica).

U knjižnicama je 2022. godine bilo zaposleno ukupno 3758 djelatnika od čega je 3369 stručnih knjižničarskih djelatnika, u okviru sedam razina stručnih zvanja (knjižničarski tehničar, knjižničarski suradnik, knjižničar, viši knjižničarski tehničar, viši knjižničarski suradnik, viši knjižničar i knjižničarski savjetnik). dok je baštinskim knjižnicama (narodne i najveći dio specijalnih knjižnica) obuhvaćen 1641 stručni knjižničarski djelatnik. Knjižničarski djelatnici stječu formalno obrazovanje u području informacijskih i komunikacijskih znanosti na prijediplomskoj, diplomskoj i poslijediplomskoj razini. Neformalna cjeloživotna izobrazba stječe se primarno u okviru Centra za stalno stručno usavršavanje (CSSU) pri NSK-u. U sklopu cjeloživotne izobrazbe knjižničnih djelatnika edukacija se provodi putem tečajeva koji su namijenjeni knjižničarima iz svih vrsta knjižnica te se nastoji povećati njihovu mobilnost kako bi se omogućio znatniji prijenos znanja u stručnoj zajednici. Također, potrebno je osigurati aktivno sudjelovanje na stručnim i znanstvenim skupovima, usvajanje novih znanja i širenje međunarodnih kontakata.

Osiguranje ravnomjernih infrastrukturnih pretpostavki za obavljanje knjižnične djelatnosti obveza je osnivača, dok Ministarstvo kulture i medija, na godišnjoj razini, redovito izdvaja namjenska sredstva za nabavu knjižnične i neknjižne građe, nabavu računalne opreme, investicijska ulaganja, razvojne programe i manifestacije narodnih knjižnica, međunarodnu suradnju, matičnu djelatnost narodnih i školskih knjižnica te, od 2019. godine, matičnu djelatnost sveučilišnih matičnih knjižnica. Također, financira po jednog djelatnika, nabavu građe i programe središnjih knjižnica nacionalnih manjina. Putem Poziva za javne potrebe u kulturi financira razvojne programe NSK-a, uključujući Centar za stalno stručno usavršavanje, manifestacije i skupove. Pokretne knjižnice sastavni su dio županijskih mreža narodnih knjižnica, a obveza je općina i gradova osigurati svim svojim stanovnicima knjižnične usluge narodne knjižnice. Za osiguranje knjižničnih usluga stanovnicima dislociranih područja obvezu imaju i županije putem financiranja usluge pokretnih knjižnica. Na prijedlog Hrvatskog knjižničkog vijeća izrađen je desetogodišnji plan razvoja mreže pokretnih knjižnica (2023. – 2032.) za sve županije u Republici Hrvatskoj kako bi se osigurala dostupnost knjižničnih usluga svim građanima.

Kada je riječ o zaposlenicima u muzejima, od ukupno zabilježena 1862 djelatnika u Registru Muzejskog dokumentacijskog centra, 1175 je stručnih i 687 administrativno-računovodstvenih, tehničkih i pomoćnih djelatnika. Stručne djelatnike čine zaposlenici s muzejskim zvanjima (86 %) te zaposlenici sa zvanjima iz knjižnične i arhivske djelatnosti, djelatnici za poslove marketinga, promidžbe i odnosa s javnošću, vodiči, dizajneri te znanstveni i drugi stručni suradnici (14 %). Kad je riječ o usavršavanju stručnih djelatnika, sustavna edukacija dvojakog tipa odvija se u Muzejskom dokumentacijskom centru, a uključuje predavanja stranih stručnjaka i stručnjaka iz srodnih baštinskih ustanova te stručne radionice, skupove i tečajeve. Pojedini muzeji u suradnji sa stranim stručnjacima također povremeno organiziraju tematske edukacije.

Ministarstvo kulture i medija financira cjelokupno redovito poslovanje muzeja kojima je osnivač, uključujući osiguranje potrebne infrastrukturne. Putem javnog poziva kontinuirano dodjeljuje financijsku potporu za programske aktivnosti ostalih muzeja te strukovnih muzejskih i muzeoloških udruga. Uz navedene aktivnosti, na godišnjoj razini, putem javnog poziva za ostale muzeje redovito dodjeljuje i namjenska sredstva za investicijska ulaganja u sklopu programa gradnje, rekonstrukcije i opremanja kulturne infrastrukture. Manje od 10 % muzeja nalazi se u zgradama koje su namjenski sagrađene za muzeje, dok većina muzeja djeluje u adaptiranim povijesnim građevinama ili onima sagrađenim za druge svrhe, što utječe na cjelokupan rad, od čuvanja i zaštite građe do izlaganja. Usto, veliki broj muzejskih zgrada središnje Hrvatske stradao je u potresima 2020. godine što predstavlja dodatne izazove u sljedećem razdoblju u pogledu osiguravanja dodatnih čuvaonica radi provođenja konstruktivne sanacije, koja se provodi u sklopu Fonda solidarnosti te u konačnici cjelovite obnove i ponovne uspostave muzejskog djelovanja.

3.4. Medijski sektor

Unaprjeđenje uloge medija i statusa novinara

Mediji imaju ključnu ulogu u demokratskim društvima jer pružaju informacije koje su javno dobro. Novinarstvo je samim time jedna od najvažnijih tema za razvoj medija te je stoga posebno potrebno kontinuirano unaprjeđivati položaj novinarske profesije i statusa novinara. Sloboda medija temelj je za funkcioniranje demokratskog društva i zato su od presudne važnosti slobodni, neovisni i pluralistički mediji utemeljeni na osiguravanju slobode informiranja i izražavanja. Jednako tako treba naglasiti i važnost jačanja zaštite i sigurnosti novinara i drugih medijskih djelatnika, zaštite uredničke i novinarske neovisnosti i profesionalizma u izvještavanju te borbe protiv širenja dezinformacija.

Bitna uloga medija u demokratskom društvu zasniva se na tome što djeluju kao mehanizmi javne kontrole, a pritom pomažu u informiranju i osnaživanju položaja građana širenjem njihova razumijevanja političke i društvene situacije te poticanjem njihova svjesnog sudjelovanja u demokratskom životu. S ciljem unaprjeđenja statusa novinarske profesije, medijskog sustava i poticanja pluralizma te time i jačanja povjerenja i uloge medija u društvu stoga je potrebno poticati kvalitetno, neovisno i profesionalno novinarstvo i inovativnost dostupnosti te raznovrsnost sadržaja od javnog interesa, posebice u lokalnim i regionalnim medijima, kao i samoregulaciju i koregulaciju u medijskom sektoru. Jednako tako bitna je transparentnost vlasništva kao i poticanje transparentnog financiranja medija javnim sredstvima te unaprjeđenje usluga javnog servisa kao neovisnog javnog medija. Radi osiguravanja ujednačene zastupljenosti važno je praćenje zastupljenosti medijskih sadržaja manjinskih skupina, sadržaja koji se bave marginaliziranim i ranjivim skupinama te suzbijanje svih oblika diskriminacije.

Od 2005. godine Agencija za elektroničke medije putem Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija dodjeljuje sredstava za proizvodnju i objavljivanje programa nakladnika radija i televizije na lokalnoj i regionalnoj razini, neprofitnim nakladnicima televizije i/ili radija, neprofitnim pružateljima medijskih usluga na zahtjev te onima koji emitiraju putem satelita, kabela, interneta te drugim dopuštenim oblicima prijenosa, pružateljima elektroničkih publikacija te neprofitnim proizvođačima audiovizualnog i /ili radijskog programa, a od 2020. do 2022. godine osigurano je 13,6 milijuna eura.

Kako bi se jačalo profesionalno novinarstvo od 2020. godine putem Uredbe o kriterijima za utvrđivanje korisnika i načinu raspodjele dijela prihoda od igara na sreću osiguravaju se sredstva za poticanje novinarske izvrsnosti za novinarske radove i istraživanja na teme koje su od javnog interesa iz područja kulture, zdravstva, lokalnih tema, ekumenizma i religije, ljudskih prava, položaja žena u društvu, tema od interesa za manjine u društvu, djece i mladih, obrazovanja, sporta, gospodarstva, međunarodnih odnosa i Europske unije. Posebni ciljevi koji se žele ostvariti ovim projektom odnose se na dodatni angažman novinarki i novinara i dubinsko istraživanje tema od javnog interesa, jačanje kritičkog kapaciteta i društvenog utjecaja te širenje broja tema i relevantnosti sadržaja elektroničkih publikacija, profesionalizaciju novinarskog i autorskog rada u njima, uz nagrađivanje i motiviranje novinara/novinarki za istinito i razborito izvještavanje te vrhunski autorski rad, odnosno jačanje autonomije novinara. Od 2020. do 2022. godine za provedbu je osigurano 507 tisuća eura.

Ministarstvo kulture i medija, među prvim državama članicama EU, osnovalo je sredinom 2021. godine Stručnu radnu skupinu radi oblikovanja politike suzbijanja SLAPP tužbi, nakon što je Europska komisija usvojila Akcijski plan za europsku demokraciju, kojemu je jedan od primarnih ciljeva potpora samostalnim i neovisnim medijima, između ostalog, putem suzbijanja strateških tužbi usmjerenih protiv javne participacije – SLAPP tužbi, koje su prepoznate kao problem u cijeloj Europskoj uniji. SLAPP tužbe su neutemeljene tužbe koje pokreću moćni pojedinci /subjekti u društvu usmjerene zastrašivanju i utišavanju kritičkih glasova u društvu o pitanjima od javnog interesa, koja su protivna interesima tužitelja. Radnom skupinom za

oblikovanje politike suzbijanja SLAPP tužbi okupljeni su ključni stručnjaci – predstavnici medijskog sektora (novinara i nakladnika), strukovnih novinarskih udruga (HND i SNH), Pravosudne akademije, Hrvatske odvjetničke komore, akademske zajednice, Ureda pučke pravobraniteljice te Ministarstva kulture i medija i Ministarstva pravosuđa i uprave. Ciljevi Radne skupine uključivali su aktivnosti prikupljanja podataka o postojećim praksama, formiranje prijedloga za buduće zakonodavne mjere, provođenje edukacija sudaca, odvjetnika i novinara te nakladnika i provođenje aktivnosti usmjerenih na podizanje svijesti u stručnoj i općoj javnosti o negativnim posljedicama SLAPP-a.

Razvoj medija

Mediji u Republici Hrvatskoj djeluju na području Republike Hrvatske, ali i na području jedinstvenog europskog tržišta. Digitalna transformacija započela je krajem 90-ih godina prošlog stoljeća i još uvijek nije dovršena. Globalni trendovi potvrđuju usku povezanost medija i tehnologije, pri čemu tehnologija nastavlja mijenjati medije. Istaknuto mjesto zauzima internet, a napredak mobilnih uređaja potiče stvaranje novih poslovnih modela. Nove tehnologije (AI, Blockchain, VR/AR i sl.) predviđaju učinkovita rješenja za prevladavanje jezičnih barijera i zaštitu autorskih prava, što će dodatno ojačati poziciju nositelja prava na medijski sadržaj zanimljiv globalnoj publici, ali, s druge strane, pružaju dodatne mogućnosti za povredu autorskih prava. Nove navike publike, a osobito očekivanja, predstavljaju izazove za klasične medijske organizacije. Brojna istraživanja potvrđuju uzlazni trend konzumacije medijskih sadržaja na mobilnim uređajima (laptop, tablet, pametni telefon), a koji na godišnjoj razini u razvijenim zemljama dosegne porast i do 20 %. Nastavno, globalni trendovi kazuju da se tradicionalni mediji sve manje konzumiraju na tradicionalan način. Tiskovine (dnevne novine, tjednici i magazini) sve se manje čitaju u „papirnatoj“ verziji, a radio i televizija manje se slušaju i gledaju putem namjenskih prijemnika.

Zakon o medijima (NN 59/04-114/22) i Zakon o elektroničkim medijima (NN 111/21-114/22) jasno propisuju pravila o transparentnosti vlasništva medija te osiguravaju sustav notifikacije vlasništva. Vlasničke strukture medija objavljuju se najmanje jednom godišnje u službenom listu Republike Hrvatske, a dodatno su dostupne do razine fizičkih osoba na internetskim stranicama Agencije za elektroničke medije te se iste dokazuju izvatkom iz Registra stvarnih vlasnika. Kroz investiciju „C1.1.1. R6-I2 Uspostava provjere medijskih činjenica i sustava javne objave podataka“ u Nacionalnom planu oporavka i otpornosti 2021. – 2026. (NPOO) predviđena je uspostava sustava provjere medijskih činjenica i sustava javne objave podataka o vlasništvu i financiranju medija. Projekt provodi Agencija za elektroničke medije, a uključuje izradu procedura i pravila, izradu upisnika te jačanje kapaciteta digitalnih kompetencija provjeravatelja činjenica, kao i razvoj tehnoloških programa, platforma i sustava komunikacije s medijima te stvaranja baze podataka. Cilj uspostave mreže provjere činjenica je poticajna mjera i za zapošljavanje profesionalnih istraživača i novinara, ali i kao potpora medijima da ustraju na tome da se što više provjerenih i točnih informacija nađe u medijskom spektru.

U okviru revizije medijskog zakonodavstva usvojen je Zakon o elektroničkim medijima, a radi se i na donošenju novog Zakona o medijima. Razmatra se i priprema novog Zakona o Hrvatskoj radioteleviziji, koji mora odgovoriti na pitanje opsega i načina distribucije javne usluge, odnosno usluge javnog medijskog servisa kao i pitanje modela financiranja, što su teme o kojima u ovom trenutku raspravljaju stručnjaci u većini europskih država tražeći nove modele stabilnog financiranja usluge javnog medijskog servisa.

Medijska pismenost

Medijska pismenost jedna je od ključnih kompetencija za život i rad u digitalno medijatiziranom svijetu. Konvergencija medijskih i tehnoloških platformi dovela je do uslozňavanja medijskog, komunikacijskog i društvenog okruŝja te potrebe za analitičkim i kritičkim čitanjem brojnih istodobnih izvora informacija. Djeca i mladi odrastaju okruženi brojnim medijima koji snažno utječu na društvena ponašanja, formiranje i

prenošenje vrijednosti, oblikovanje životnih stilova, stavova i identiteta. Stoga medijska pismenost, odnosno sposobnost kritičkog vrednovanja medijskih poruka, danas nije samo važna već možda i ključna za odrastanje, ali i djelovanje u medijski posredovanom svijetu.

Potrebno je stoga kontinuirano, u vidu cjeloživotnog učenja, promicati medijsku pismenost kao sposobnost pristupa, analize, vrednovanja i kritičkog promišljanja različitih aspekata medija te stvaranja medijskih sadržaja i poruka, kao i njihovo odgovorno i etičko dijeljenje. Agencija za elektroničke medije od 2017. godine uz potporu Ministarstva kulture i medija i Ministarstva znanosti i obrazovanja organizira Dane medijske pismenosti. Glavni su ciljevi projekta podizanje svijesti javnosti o važnosti medijske pismenosti i kritičkog razmišljanja o medijskim sadržajima, stvaranje prilika za medijsko obrazovanje što većeg broja građana, posebice djece i mladih, te podrška nastavnicima i odgojiteljima osiguravanjem obrazovnih materijala za razvoj medijske pismenosti. U okviru Programa „Učinkoviti ljudski potencijali 2021. – 2027.“ planirano je financiranje projekata koji promiču i unaprjeđuju medijsku pismenost pripadnika ranjivih društvenih skupina.

3.5. Podrška kulturnom i medijskom sektoru

Ljudski potencijali, sustav podrške i otpornost na rizike

Postojeći javni okvir za podršku kulturnom i medijskom sektoru na državnoj razini zastupljen je kroz Ministarstvo kulture i medija i organizacije u nadležnosti: Agenciju za elektroničke medije, Hrvatski audiovizualni centar, Hrvatski restauratorski zavod, Međunarodni centar za podvodnu arheologiju u Zadru, Zakladu Kultura nova te arhive, muzeje, galerije i ostale ustanove u kulturi u nadležnosti. Podršku na lokalnoj i područnoj (regionalnoj) razini pružaju administrativni djelatnici zaduženi za kulturu u jedinicama lokalne i područne (regionalne) uprave te javne ustanove u kulturi kojima su osnivači. U idućem razdoblju osigurati će se sredstva za administraciju i upravljanje na nacionalnoj razini te podržati informatizacija i digitalizacija procedura i razvoj e-usluga u cilju smanjenja administrativnih pritisaka opterećenja na korisnike, uključujući uspostavu i unaprjeđivanje specijaliziranih informatičkih informacijskih sustava za pojedina kulturna područja.

U osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju umjetničko područje obuhvaća vizualnu kulturu i umjetnost, glazbenu kulturu i umjetnost, filmsku i medijsku kulturu i umjetnost, dramsku kulturu i umjetnost te umjetnost pokreta i plesa. Umjetničko obrazovanje kao poseban institucionalni oblik odgoja i obrazovanja dostupno je za glazbeno i plesno obrazovanje učenicima na osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj razini, dok je likovno obrazovanje dostupno tek na srednjoškolskoj razini. Visoko obrazovanje u umjetnosti i kulturi dostupno je putem studijskih programa na sveučilišnim i stručnim studijima, uključujući umjetničkim akademijama, a dostupni su i programi za menadžment u kulturi i kulturalne studije. Kako bi se osnažili ljudski potencijali u sektoru kulture i medija, u suradnji s Ministarstvom znanosti i obrazovanja i nadležnim tijelima pratit će se kompetencijski okviri znanja i vještina i kvota u formalnom obrazovanju za zanimanja u području kulture i medija uz identifikaciju i poticanje obrazovanja za deficitarna zanimanja te poticati ulaganje u cjeloživotno obrazovanje administrativnih i stručnih djelatnika u sustavu podrške kulturnom i medijskom sektoru.

Nastavno na iskustvo pandemije COVID-19 i serije potresa u 2020. godini postalo je jasno da je sektor kulture i medija iznimno podložan rizicima od katastrofa koji su u stalnom porastu zbog utjecaja prirodnih prijetnji, klimatskih promjena i ubrzanog tehnološkog razvoja. U Republici Hrvatskoj strateški okvir za upravljanje rizicima uređen je kroz Strategiju upravljanja rizicima od katastrofa do 2030. godine kroz koju su predviđena ulaganja u podizanje svijesti, edukaciju, istraživanja te jačanja sposobnosti i kapaciteta dionika za smanjenje rizika i povećanje spremnosti za upravljanje katastrofama. Ministarstvo kulture i medija planira u suradnji s Ravnateljstvom civilne zaštite doprinijeti povezivanju institucija, stručnih službi i pojedinaca iz različitih područja djelovanja, od državne do lokalne razine, educiranju dionika te razvoju sustava za procjenu rizika. Osnažit će se poticanje protupotresne, protupoplavne i protupožarne gradnje i obnove kulturne infrastrukture te podizati svijest o rizicima u sektoru kulture i medija, uključujući kibernetičke rizike i nezakonitu trgovinu kulturnim dobrima.

Strateški, normativni i financijski okvir

Donošenjem Nacionalnog plana razvoja kulture i medija osnovan je sveobuhvatan strateški okvir za razvoj kulture i medija, a u daljnjem periodu naglasak će biti na unaprjeđivanju provedbenih kapaciteta, istraživačkog okvira i sustava pokazatelja kako bi se strateški okvir što kvalitetnije pratio i unaprjeđivao. Nastojat će se osigurati adekvatno nacionalno praćenje međunarodnih inicijativa, primarno Eurostatovih pokazatelja u području kulture i medija te UNESCO-ovih tematskih indikatora za praćenje kulture u sklopu UN-ove Agende za održivi razvoj do 2030. godine. Ključna je suradnja s Državnim zavodom za statistiku te će Ministarstvo kulture i medija nastojati osnažiti suradnju i unaprijediti prikupljanje pokazatelja u statističkim izvješćima kako bi što preciznije prikazivali učinke povezane s nacionalnim i međunarodnim aktima

strateškog planiranja. Nastavno na identificirane sustavne nedostatke, potrebno je značajno osnažiti sustav strateškog planiranja i istraživanja kulture i medija, uključujući direktno financiranje istraživanja na nacionalnoj razini i poticanje komplementarnih istraživanja na razini županija, gradova i općina.

Normativni okvir u području kulture može se podijeliti u tri skupine zakona: propise koji se primjenjuju na sve kulturne djelatnosti i sva područja umjetničkog stvaralaštva, opće propise koji uređuju određena pitanja koja nisu vezana samo uz kulturu, ali se primjenjuju i na kulturne djelatnosti, te posebne propise kojima se na obuhvatan način uređuju pojedini sektori u području kulture. Također postoje međunarodni akti koji se primjenjuju na područje kulture, poput Europske kulturne konvencije, UNESCO-ovih konvencija ili propisa Europske unije. Dodatno ih dijelimo na propise kojima se uređuju organizacijski aspekti i odlučivanje u području kulture, propise o financiranju kulture te sektorske propise u području kulture. U medijskom sektoru zakonski je regulirano područje medija, elektroničkih medija, Hrvatske radiotelevizije i Hrvatske izvještajne novinske agencije, a rad medija dotiče se i u propisima u drugim područjima (koncesije, elektroničke komunikacije, autorsko pravo, nedopušteno oglašavanje, itd.).

U idućem razdoblju Ministarstvo kulture i medija nastavit će s praćenjem i unaprjeđenjem zakonodavnog okvira za područje kulture nastavno na donošenje Zakona o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi (NN 83/22), a prioriteta područja u idućem razdoblju jesu obavljanje umjetničke djelatnosti i poticanje umjetničkog stvaralaštva te zaštita i očuvanje kulturnih dobara. S obzirom na ubrzani tehnološki razvoj i povezane izmjene u području kulture može se očekivati da će se do kraja provedbe Nacionalnog plana razvoja kulture i medija izmijeniti i doraditi zakonodavni okvir u više segmenata. U području medija očekivane su izmjene Zakona o medijima (NN 59/04-114/22) i Zakona o Hrvatskoj radioteleviziji (NN 137/10-20/23), a posebna pozornost bit će usmjerena na poticanje koregulacije i samoregulacije te praćenje oglašavanja i autorskih prava na internetu u nacionalnom okviru.

Zakonski okvir za financiranje kulture u Republici Hrvatskoj primarno je uređen kroz Zakon o kulturnim vijećima i financiranju javnih potreba u kulturi (NN 83/22), kojim se regulira financiranje ustanova u kulturi, dodjela prostora za rad te dodjela financijskih sredstava za javne potrebe u kulturi dok se financiranje ostalih područja regulira zasebnim propisima kao što su Zakon o audiovizualnim djelatnostima (NN 61/18-114/22), Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99-114/22) i Zakon o elektroničkim medijima (NN 111/21-114/22). Zakonskim okvirom propisuju se i izvori financiranja, a osim sredstava iz državnog proračuna, za financiranje mjera i aktivnosti koriste se prihodi od igara na sreću, prihodi od spomeničke rente te ostali prihodi za posebne namjene, uključujući sredstva Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija te sredstva za financiranje rada Hrvatskog audiovizualnog centra iz dijela ukupnog godišnjeg bruto-prihoda ostvarenog obavljanjem audiovizualnih djelatnosti.

Ostali izvori financiranja koji doprinose razvoju sektora kulture i medija programi su koji se financiraju iz fondova Europske unije. Putem Programa „Učinkoviti ljudski potencijali 2021. – 2027.“ (PULJP) financijski će se poduprijeti aktivnosti s ciljem osiguranja jednakosti pristupa i sudjelovanja u kulturi svih građana Republike Hrvatske, osobito pripadnika ranjivih skupina. U sklopu Programa „Konkurentnost i kohezija 2021. – 2027.“ (PKK) planirana su ulaganja u obnovu gradnju i opremanje kulturne infrastrukture. Kroz Integrirani teritorijalni program 2021. – 2027. (ITP) financirat će se valorizacija kulturne baštine i razvoj kulturnih usluga u skladu s teritorijalnom strategijom svake županije te doprinijeti valorizaciji materijalne i nematerijalne kulturne baštine. Sredstva osigurana putem Fonda solidarnosti Europske unije korištena su za financiranje mjera zaštite kulturne baštine oštećene u potresima u ožujku i prosincu 2020. godine. Najznačajniji je doprinos Nacionalnog plana oporavka i otpornosti za razdoblje od 2021. do 2026. godine kroz koji će se financirati kulturni i kreativni sektori, mediji, sustav zaštite kulturne baštine, arhivski sustav te energetska obnova zgrada sa statusom kulturnog dobra, uključujući i sveobuhvatnu obnovu zgrada sa statusom kulturnog dobra. U idućem razdoblju radit će se na unaprjeđenju sustava financiranja kulture i medija kroz

praćenje i osiguravanje stabilnih izvora financiranja kulture i medija te usklađivanju strateškog, normativnog i financijskog okvira.

Međunarodna kulturna suradnja

Svojim djelovanjem na međunarodnoj, i europskoj razini, Ministarstvo kulture i medija pridonosi umrežavanju i omogućivanju suradnje hrvatskih i inozemnih umjetnika i organizacija, promicanju interesa Republike Hrvatske u međunarodnoj zajednici i osiguravanju kvalitetne suradnje u kulturi s međunarodnim partnerima, uključujući podršku Hrvatima izvan Republike Hrvatske. Ministarstvo kulture i medija priprema i koordinira stajališta u području međunarodne kulturne suradnje i europskih poslova, sudjeluje u pripremi i provedbi europskih politika, projekata i programa, razvija strategije međunarodne suradnje, priprema smjernice za učinkovite prezentacije i koordinira sustavnu promociju hrvatske kulture.

Provedbom javnih poziva za međunarodnu kulturnu suradnju i u sljedećem razdoblju podržat će se djelovanje hrvatske kulturne scene kroz programe mobilnosti, dugoročne i održive projekte suradnje te članstvo istaknutih hrvatskih organizacija, ustanova i pojedinaca te njihova djelovanja u okviru različitih međunarodnih kulturnih mreža ili platformi, za što je u razdoblju od 2020. do 2022. godine Ministarstvo kulture i medija osiguralo 2,08 milijuna eura. Nadalje, u sklopu bilateralne suradnje koordinirano će se nastaviti pripremati međuministarski i međudržavni sporazumi, programi, protokoli i sporazumi o suradnji koje Republika Hrvatska sklapa s drugim državama za sva područja iz nadležnosti Ministarstva kulture i medija. U okviru multilateralne suradnje koordinirat će se sudjelovanje i predstavljanje Republike Hrvatske u međunarodnim organizacijama i drugim međunarodnim strukturama i institucijama. U suradnji s drugim partnerima organizirat će se događanja od posebnog kulturnog značenja, te poticati i podupirati istaknuti hrvatski umjetnici i umjetnički ansambli koji svojim radom i djelovanjem u međunarodnom kontekstu doprinose promociji hrvatske kulture u svijetu.

Poticat će se daljnje razvijanje izravne i kontinuirane suradnje i razmjene između ustanova i udruga, umjetnika i stručnjaka na svim područjima kulture i umjetnosti: prevođenja i objavljivanja književnih djela, predstavljanja filmova i umjetničkih izložbi, gostovanja kazališnih, plesnih i glazbenih umjetnika, sudjelovanja na sajmovima knjiga te drugim međunarodnim kulturnim manifestacijama i skupovima. Podupirat će se sudjelovanje umjetnika i kulturnih djelatnika u multilateralnim programima koji potiču razvoj interkulturalnog dijaloga i kulturne raznolikosti u sklopu međunarodnih organizacija i asocijacija te nevladinih organizacija. Intenzivirat će se i programi suradnje u sklopu regionalnih inicijativa i asocijacija naglašavajući specifičnost Hrvatske kao srednjoeuropske i mediteranske zemlje.

Jačanje aktivne kulturne suradnje te uključivanje u europske aktivnosti i inicijative zemalja članica odvijat će se u europskim poslovima i promoviranjem programa Europske unije za kulturne i kreativne sektore pod nazivom Kreativna Europa 2021. – 2027. S obzirom na kontinuitet u odnosu na EU program Kreativna Europa 2014. – 2020. naglasak će u razdoblju do 2027. biti na organizaciji informativnih dana, seminara i radionica za potencijalne korisnike programa Kreativna Europa te na tehničkoj pomoći institucijama zainteresiranima za prijavu. Nastavit će se suradnja s projektnim partnerima programa Kreativna Europa, predstavnicima drugih EU programa dostupnih kulturnim i kreativnim sektorima, kao i predstavnicima Europske komisije i Izvršne agencije za kulturu, obrazovanje i audiovizualnu djelatnost. U prethodnom razdoblju osigurana je podrška prijaviteljima i sudionicima iz Republike Hrvatske kroz desk Kultura i MEDIA desk programa Kreativna Europa, što je uključivalo sufinanciranje odobrenih programa u potprogramu Kultura za što su u razdoblju od 2020. do 2022. godine osigurane 874 tisuće eura.

4. Posebni ciljevi i mjere

1. Razvoj kulturnog stvaralaštva, produkcije i distribucije

- Unaprjeđenje statusa umjetnika i podrška umjetničkom stvaralaštvu
- Osiguravanje prostora za rad za potrebe kulture i umjetničkog stvaralaštva
- Poticanje produkcije i distribucije kulturnih sadržaja
- Osiguravanje pristupa i sudjelovanja u kulturi

2. Očuvanje i održivo korištenje kulturne baštine

- Osiguravanje istraživanja, zaštite i očuvanja kulturne baštine
- Podrška valorizaciji, interpretaciji, promociji i održivom upravljanju kulturnom baštinom

3. Razvoj sustava arhiva, knjižnica i muzeja

- Unaprjeđenje prikupljanja, obrade, zaštite, očuvanja, dostupnosti, korištenja i interpretacije građe u arhivima, knjižnicama i muzejima
- Razvoj stručnih i infrastrukturnih kapaciteta arhiva, knjižnica i muzeja

4. Unaprjeđenje statusa novinarske profesije, medijskog sektora i poticanje pluralizma

- Unaprjeđenje uloge medija i statusa novinara
- Poticanje razvoja medija temeljenog na ekonomskoj održivosti, obrazovanju i tehnologiji
- Poticanje medijske pismenosti, obrazovanja i stjecanja vještina za digitalno okruženje

5. Učinkovita podrška kulturnom i medijskom sektoru

- Unaprjeđenje ljudskih potencijala, sustava podrške i otpornosti na rizike
- Unaprjeđivanje strateškog, normativnog i financijskog okvira
- Poticanje mobilnosti, transfera znanja i međunarodne suradnje

4.1. Razvoj kulturnog stvaralaštva, produkcije i distribucije

Posebnim ciljem razvijati će se kulturno stvaralaštvo, produkcija i distribucija kroz unaprjeđenje statusa umjetnika i podršku umjetničkom stvaralaštvu, osiguravanje prostora za rad za potrebe kulture i umjetničkog stvaralaštva, razvijanje produkcije i distribucije kulturnih sadržaja te osiguravanje pristupa i sudjelovanja u kulturi.

Doprinosi prioritetnom području „1.5. Poticanje razvoja kulture i medija“ strateškog cilja „1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo“ Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, osobito prioritetima provedbe „Jačanje i promicanje hrvatske kulture, umjetničkog stvaralaštva i participacije u kulturi“ i „Ulaganje u kulturne i kreativne industrije“ kroz **unaprjeđenje statusa umjetnika, podršku umjetničkom stvaralaštvu, osiguravanje prostora za rad za potrebe kulture i kulturno-umjetničkog stvaralaštva i razvijanje produkcije i distribucije kulturnih sadržaja**. Djelomično doprinosi prioritetnom području „8.2. Energetska samodostatnost i tranzicija na čistu energiju“ strateškog cilja „8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost“ kroz **primjenjivanje načela energetske učinkovitosti** u izgradnji i obnovi kulturne infrastrukture te ravnomjernom regionalnom razvoju u strateškom cilju „12. Razvoj potpomognutih područja i područja s razvojnim posebnostima“ kroz **podršku kulturnim programima koji se održavaju na otocima, brdsko-planinskim područjima i područjima posebne državne skrbi**.

Provedbi posebnog cilja doprinose investicije u Nacionalnom planu oporavka i otpornosti 2021. – 2026.: „C6.1. R1-I3 Energetska obnova zgrada sa statusom kulturnog dobra“ kroz dodjelu bespovratnih sredstava s ciljem **smanjenja potrošnje energije u zgradama** i „C1.1.1. R6-I1 Transformacija i jačanje konkurentnosti kulturnih i kreativnih industrija“ kroz dodjelu bespovratnih sredstava s ciljem **jačanja kapaciteta kulturnih i kreativnih industrija za poslovanje na jedinstvenom digitalnom tržištu te razvoj novih inovativnih proizvoda i usluga**.

Posebni cilj doprinosi zelenoj tranziciji kroz **primjenjivanje načela energetske učinkovitosti, klimatske otpornosti i otpornosti na rizike** u izgradnji i obnovi kulturne infrastrukture i digitalnoj transformaciji kroz **poticanje produkcije kulturnih sadržaja u digitalnom obliku**.

Doprinosi ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030: ciljevima „8. Promicati ravnomjeran, uključivi i održivi gospodarski rast, punu i produktivnu zaposlenost i dostojan posao za sve“ i „9. Izgraditi otpornu infrastrukturu, promicati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati inovacije,“ kroz **razvoj kulturnih i kreativnih sektora**, cilju „10. Smanjiti nejednakosti unutar zemalja i među zemljama“ kroz **osiguravanje pristupa i sudjelovanja u kulturi** i cilju „12. Osigurati održive obrasce potrošnje i proizvodnje“ kroz **primjenjivanje načela energetske učinkovitosti** u izgradnji i obnovi kulturne infrastrukture i **poticanje održive produkcije kulturnih sadržaja**.

POKAZATELJ ISHODA	POČETNA VRIJEDNOST	CILJNA VRIJEDNOST
Udio javnog financiranja kulture u BDP-u (OI.02.8.68)	1,47 % (2021.)	1,50 %
MJERA	ROK PROVEDBE	
1. Unaprjeđenje statusa umjetnika i podrška umjetničkom stvaralaštvu		
2. Osiguravanje prostora za rad za potrebe kulture i umjetničkog stvaralaštva	Q4/2027.	
3. Razvoj produkcije i distribucije kulturnih sadržaja		
4. Osiguravanje pristupa i sudjelovanja u kulturi		

4.2. Očuvanje i održivo korištenje kulturne baštine

Posebnim ciljem očuvat će se i održivo koristiti kulturna baština kroz osiguravanje istraživanja, zaštite i očuvanja kulturne baštine i podršku valorizaciji, interpretaciji, promociji i održivom upravljanju kulturnom baštinom.

Doprinosi prioritetnom području „1.5. Poticanje razvoja kulture i medija“ strateškog cilja „1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo“ Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, osobito prioritetu provedbe „Zaštita, očuvanje, prezentacija i ekonomsko vrednovanje kulturne, povijesne i prirodne baštine“ i „Ulaganje u kulturne i kreativne industrije“ kroz **osiguravanje istraživanja, zaštite i očuvanja kulturne baštine te podršku valorizaciji, interpretaciji, promociji i održivom upravljanju kulturnom baštinom**. Djelomično doprinosi prioritetnom području „8.2. Energetska samodostatnost i tranzicija na čistu energiju“ strateškog cilja „8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost“ kroz **primjenjivanje načela energetske učinkovitosti** u provedbi mjera zaštite i očuvanja kulturne baštine.

Provedbi posebnog cilja doprinosi investicija „C2.2. R3-I1 Uspostava digitalne infrastrukture i usluga javne uprave izradom sustava konzervatorskih podloga“ u Nacionalnom planu oporavka i otpornosti 2021. – 2026. kroz **uspоставu e-usluga i unaprjeđenje upravljanja prostorom**.

Posebni cilj doprinosi zelenoj tranziciji kroz **primjenjivanje načela energetske učinkovitosti** u provedbi mjera zaštite i očuvanja kulturne baštine i digitalnoj transformaciji kroz **održavanje i unaprjeđivanje e-usluga** informacijskih sustava.

Doprinosi ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030: cilju „8. Promicati ravnomjeran, uključivi i održivi gospodarski rast, punu i produktivnu zaposlenost i dostojan posao za sve“, podcilju „8.9. Osmisliti i implementirati politike za promoviranje održivog turizma koji stvara radna mjesta i promiče lokalnu kulturu i proizvode“ kroz podršku **valorizaciji i interpretaciji** kulturne baštine i cilju „11. Učiniti gradove i ljudska naselja uključivima, sigurnima, otpornima i održivima“, podcilju „11.4. O snažiti napore za zaštitom i osiguravanjem svjetske kulturne i prirodne baštine“ kroz **osiguravanje zaštite i očuvanja** kulturne baštine.

POKAZATELJ ISHODA	POČETNA VRIJEDNOST	CILJNA VRIJEDNOST
Ukupna javna potrošnja za kulturnu baštinu po broju stanovnika (OI.02.8.69)	22,45 EUR (2021.)	24,55 EUR
MJERA	ROK PROVEDBE	
1. Osiguravanje istraživanja, zaštite i očuvanja kulturne baštine		
2. Podrška valorizaciji, interpretaciji, promociji i održivom upravljanju kulturnom baštinom	Q4/2027.	

4.3. Razvoj sustava arhiva, knjižnica i muzeja

Posebnim ciljem razvit će se sustav arhiva knjižnica i muzeja kroz unaprjeđenje prikupljanja, obrade, zaštite, očuvanja, dostupnosti, korištenja i interpretacije građe te razvoj stručnih i infrastrukturnih kapaciteta arhiva, knjižnica i muzeja.

Doprinosi prioritetnom području „1.5. Poticanje razvoja kulture i medija“ strateškog cilja „1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo“ Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, osobito prioritetima provedbe „Jačanje i promicanje hrvatske kulture, umjetničkog stvaralaštva i participacije u kulturi“ i „Zaštita, očuvanje, prezentacija i ekonomsko vrednovanje kulturne, povijesne i prirodne baštine“ kroz **unaprjeđenje prikupljanja, obrade, zaštite, očuvanja, dostupnosti, korištenja i interpretacije građe te razvoj stručnih i infrastrukturnih kapaciteta** arhiva, knjižnica i muzeja. Djelomično doprinosi prioritetnom području „8.2. Energetska samodostatnost i tranzicija na čistu energiju“ strateškog cilja „8. Ekološka i energetska tranzicija za klimatsku neutralnost“ kroz **primjenjivanje načela energetske učinkovitosti** u poslovnim procesima i infrastrukturnim ulaganjima te prioritetnom području „11.2. Digitalizacija javne uprave i pravosuđa“ strateškog cilja „11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva“ kroz **digitalizaciju poslovnih procesa**.

Provedbi posebnog cilja doprinosi investicija „C2.2. R3-I2 Unaprjeđenje digitalne infrastrukture i usluga javnog sektora razvojem nacionalnog arhivskog informacijskog sustava i jačanjem nacionalne mreže arhiva“ u Nacionalnom planu oporavka i otpornosti 2021. – 2026. kroz koju će se **unaprijediti upravljanje dokumentacijom** kod tijela javne vlasti, pravosudnog sustava i drugih stvaratelja dokumentarnog i arhivskog gradiva, omogućiti dodatna **digitalizacija gradiva i poslovnih procesa** te **ojačati prostorni kapaciteti** područnih državnih arhiva.

Posebni cilj doprinosi zelenoj tranziciji kroz **primjenjivanje načela energetske učinkovitosti** u izgradnji i obnovi infrastrukture te poslovnim procesima i digitalnoj transformaciji kroz **digitalizaciju poslovnih procesa**.

Doprinosi ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030: cilju „9. Izgraditi otpornu infrastrukturu, promicati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati inovacije“, podcilju „9.1. Razviti kvalitetnu, pouzdanu, održivu i prilagodljivu infrastrukturu, uključujući regionalnu i prekograničnu infrastrukturu, kako bi se podržao ekonomski razvoj i ljudsko blagostanje, s fokusom na dostupnom i pravednom pristupu za sve“ kroz **razvoj stručnih i infrastrukturnih kapaciteta** arhiva, knjižnica i muzeja i **pružanje usluga korisnicima** te cilju „11. Učiniti gradove i ljudska naselja uključivima, sigurnima, otpornima i održivima“, podcilju „11.4. O snažiti napore za zaštitom i osiguravanjem svjetske kulturne i prirodne baštine“ kroz **zaštitu i očuvanje građe**.

POKAZATELJ ISHODA	POČETNA VRIJEDNOST	CILJNA VRIJEDNOST
Broj korisnika arhiva (OI.02.8.71)	10.141 (2020.)	12.054
Broj fizičkih i virtualnih posjeta narodnim knjižnicama (OI.02.8.70)	15.838.883 (2022.)	17.062.975
Broj posjetitelja muzeja (OI.02.8.72)	1.320.222 (2021.)	1.531.053

MJERA	ROK PROVEDBE
1. Unaprjeđenje prikupljanja, obrade, zaštite, očuvanja, dostupnosti, korištenja i interpretacije građe u arhivima, knjižnicama i muzejima	Q4/2027.
2. Razvoj stručnih i infrastrukturnih kapaciteta arhiva, knjižnica i muzeja	

4.4. Unaprjeđenje statusa novinarske profesije, medijskog sektora i poticanje pluralizma

Posebnim ciljem unaprijedit će se status novinarske profesije, medijski sektor i poticati pluralizam kroz unaprjeđenje uloge medija i statusa novinara, poticanje razvoja medija temeljenog na ekonomskoj održivosti, obrazovanju i tehnologiji te poticanje medijske pismenosti, obrazovanja i stjecanja vještina za digitalno okruženje.

Doprinosi prioritetnom području „1.5. Poticanje razvoja kulture i medija“ strateškog cilja „1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo“ Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, osobito prioritetu provedbe „Razvoj medija i medijske pismenosti“, kroz **unaprjeđenje uloge medija i statusa novinara, poticanje razvoja medija** temeljenog na ekonomskoj održivosti, obrazovanju i tehnologiji te **poticanju medijske pismenosti, obrazovanja i stjecanja vještina za digitalno okruženje.**

Provedbi posebnog cilja doprinosi investicija „C1.1.1. R6-I2 Uspostava provjere medijskih činjenica i sustava javne objave podataka“ u Nacionalnom planu oporavka i otpornosti 2021. – 2026. kroz uspostavu sustava **provjere medijskih činjenica** i sustava **javne objave podataka o vlasništvu i financiranju medija.**

Posebni cilj doprinosi digitalnoj transformaciji kroz **poticanje medijske pismenosti, obrazovanja i stjecanja vještina za digitalno okruženje.**

Doprinosi ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030: cilju „4. Osigurati uključivo i pravedno obrazovanje i promicati prilike za cjeloživotno učenje svim ljudima“ kroz **poticanje medijske pismenosti, obrazovanja i stjecanja vještina za digitalno okruženje** te cilju „16. Promicati mirna i uključiva društva za održivi razvoj, osigurati pristup pravdi za sve i izgraditi učinkovite, odgovorne i uključive institucije na svim razinama“ kroz **poticanje razvoja medija** i podršku medijima u **osiguravanju javnog pristupa informacijama.**

POKAZATELJ ISHODA	POČETNA VRIJEDNOST	CILJNA VRIJEDNOST
Rashodi za usluge emitiranja i izdavaštva (COFOG 8.3) u ukupnim rashodima opće države (OI.02.8.74)	0,7 % (2021.)	0,8 %
Indeks slobode medija (OI.02.8.73)	70,42 (2022.)	75,86
MJERA		ROK PROVEDBE
1. Unaprjeđenje uloge medija i statusa novinara		
2. Poticanje razvoja medija temeljenog na ekonomskoj održivosti, obrazovanju i tehnologiji		Q4/2027.
3. Poticanje medijske pismenosti, obrazovanja i stjecanja vještina za digitalno okruženje		

4.5. Učinkovita podrška kulturnom i medijskom sektoru

Posebim ciljem osigurat će se učinkovita podrška kulturnom i medijskom sektoru kroz razvoj ljudskih potencijala, sustava podrške i otpornosti na rizike, unaprjeđivanje strateškog, normativnog i financijskog okvira te poticanje mobilnosti, transfera znanja i međunarodne suradnje.

Doprinosi prioritetnom području „1.5. Poticanje razvoja kulture i medija“ strateškog cilja „1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo“ Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine, kroz **razvoj ljudskih potencijala i sustava podrške te unaprjeđivanje strateškog, normativnog i financijskog okvira**. Djelomično doprinosi prioritetnim područjima strateškog cilja „2. Obrazovani i zaposleni ljudi“ kroz **praćenje i poticanje formalnog i cjeloživotnog obrazovanja** u području kulture i medija i prioritetnim područjima strateškog cilja „4. Globalna prepoznatljivost i jačanje međunarodnog položaja i uloge Hrvatske“ kroz **poticanje mobilnosti, transfera znanja i međunarodne suradnje**.

Doprinosi jačanju otpornosti na krize u prioritetnom području „7.4. Jačanje otpornosti na rizike od katastrofa i unaprjeđenje sustava Civilne zaštite“ strateškog cilja „7. Sigurnost za stabilan razvoj“ kroz **uspostavu međuresornih timova i podizanje svijesti o rizicima** u području kulture i medija te prioritetnom području „11.2. Digitalizacija javne uprave i pravosuđa“ strateškog cilja „11. Digitalna tranzicija društva i gospodarstva“ kroz **digitalizaciju poslovnih procesa i razvoj e-usluga**.

Posebni cilj doprinosi digitalnoj transformaciji kroz **digitalizaciju poslovnih procesa i razvoj e-usluga**.

Doprinosi ciljevima održivog razvoja UN Agende 2030: cilju „4. Osigurati uključivo i pravedno obrazovanje i promicati prilike za cjeloživotno učenje svim ljudima“ kroz **poticanje formalnog i cjeloživotnog obrazovanja** u području kulture i medija, cilju „9. Izgraditi otpornu infrastrukturu, promicati uključivu i održivu industrijalizaciju i poticati inovacije“ kroz **razvoj ljudskih potencijala i sustava podrške te unaprjeđivanje strateškog, normativnog i financijskog okvira** te cilju „13. Poduzeti hitne mjere u borbi protiv klimatskih promjena i njihovih negativnih utjecaja“ kroz **jačanje otpornosti na rizike** u području kulture i medija.

POKAZATELJ ISHODA	POČETNA VRIJEDNOST	CILJNA VRIJEDNOST
Rashodi za usluge kulture (COFOG 8.2) u ukupnim rashodima opće države (OI.02.8.75)	1,4 % (2021.)	1,5 %
MJERA	ROK PROVEDBE	
1. Razvoj ljudskih potencijala, sustava podrške i otpornosti na rizike		
2. Unaprjeđivanje strateškog, normativnog i financijskog okvira	Q4/2027.	
3. Poticanje mobilnosti, transfera znanja i međunarodne suradnje		

5. Indikativni financijski okvir

Sukladno Zakonu o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17-151/22), financijska sredstva za pripremu, izradu i provedbu nacionalnih planova osiguravaju se u državnom proračunu na pozicijama proračunskih korisnika koji su određeni kao tijela zadužena za izradu i provedbu akta te prihoda koje ostvaruju druge pravne osobe koje imaju javne ovlasti prema posebnim propisima i iz drugih dostupnih izvora financiranja.

Primarni izvori financiranja Nacionalnog plana razvoja kulture i medija za razdoblje od 2023. do 2027. godine jesu sredstva iskazana u državnom proračunu na razdjelu 055 MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA koje sadrži proračunske glave 05505 MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA, 05535 ARHIVI, 05540 MUZEJI I GALERIJE i 05565 OSTALI PRORAČUNSKI KORISNICI IZ PODRUČJA KULTURE podijeljena po idućim proračunskim programima:

- P3901 UREĐENJE DJELATNOSTI KULTURE
- P3902 ARHIVSKA DJELATNOST
- P3903 MUZEJSKA I VIZUALNA DJELATNOST
- P3904 KAZALIŠNA I GLAZBENO-SCENSKA DJELATNOST
- P3905 KNJIŽNIČNA DJELATNOST
- P3906 PROGRAMI AUDIOVIZUALNE DJELATNOSTI I MEDIJA
- P3907 OSTALE DJELATNOSTI KULTURE
- P3908 ZAŠTITA KULTURNIH DOBARA

U suradnji s Ministarstvom financija nastojat će se uskladiti dosadašnje proračunske programe na način da su sukladni prijedlogu posebnih ciljeva kako bi se izbjeglo financiranje više različitih posebnih ciljeva s istog proračunskog programa i olakšalo financijsko planiranje. Sličan proces planiran je i na razini mjera koje će se nastojati uskladiti s proračunskim aktivnostima kako bi se izbjeglo financiranje više različitih mjera s jedne proračunske aktivnosti.

U nastavku je prikaz ukupnog procijenjenog troška provedbe do kraja 2027. godine po posebnim ciljevima. Napominjemo da se radi o gruboj projekciji, a ovisno o raspoloživosti sredstava državnog proračuna, financiranje će se dodatno razraditi po mjerama i proračunskim aktivnostima kroz dva Akcijska plana. Prvi je planiran za razdoblje od 2023. do kraja 2024. godine, a drugi za razdoblje od početka 2025. godine do kraja 2027. godine.

POSEBNI CILJ	UKUPAN PROCIJENJENI TROŠAK PROVEDBE	PLANIRANI IZVOR FINANCIRANJA U DRŽAVNOM PRORAČUNU
1. Razvoj kulturnog stvaralaštva, produkcije i distribucije	634.613.045,07 EUR	P3902 ARHIVSKA DJELATNOST; P3903 MUZEJSKA I VIZUALNA DJELATNOST; P3904 KAZALIŠNA I GLAZBENO-SCENSKA DJELATNOST; P3905 KNJIŽNIČNA DJELATNOST; P3906 PROGRAMI AUDIOVIZUALNE DJELATNOSTI I MEDIJA; P3907 OSTALE DJELATNOSTI KULTURE; P3908 ZAŠTITA KULTURNIH DOBARA
2. Očuvanje i održivo korištenje kulturne baštine	1.072.163.981,00 EUR	P3903 MUZEJSKA I VIZUALNA DJELATNOST; P3907 OSTALE DJELATNOSTI KULTURE; P3908 ZAŠTITA KULTURNIH DOBARA

POSEBNI CILJ	UKUPAN PROCIJENJENI TROŠAK PROVEDBE	PLANIRANI IZVOR FINANCIRANJA U DRŽAVNOM PRORAČUNU
3. Razvoj sustava arhiva, knjižnica i muzeja	325.194.832,57 EUR	P3902 ARHIVSKA DJELATNOST; P3903 MUZEJSKA I VIZUALNA DJELATNOST; P3905 KNJIŽNIČNA DJELATNOST; P3907 OSTALE DJELATNOSTI KULTURE
4. Unaprjeđenje statusa novinarske profesije, medijskog sektora i poticanje pluralizma	66.844.905,00 EUR	P3906 PROGRAMI AUDIOVIZUALNE DJELATNOSTI I MEDIJA
5. Učinkovita podrška kulturnom i medijskom sektoru	135.646.315,04 EUR	P3901 UREĐENJE DJELATNOSTI KULTURE; P3906 PROGRAMI AUDIOVIZUALNE DJELATNOSTI I MEDIJA; P3907 OSTALE DJELATNOSTI KULTURE
UKUPNO	2.234.463.078,68 EUR	

Značajan doprinos mjerama posebnih ciljeva Nacionalnog plana razvoja kulture i medija čine investicije u sklopu Nacionalnog plana oporavka i otpornosti za razdoblje od 2021. do 2026. godine koje doprinose ciljevima „C1.1. Otporno, zeleno i digitalno gospodarstvo“, „C2.2. Daljnje unaprjeđenje učinkovitosti javne uprave“ i „C6.1. Obnova zgrada“. Ministarstvo kulture i medija i organizacije u nadležnosti nositelji su pet investicija, a sredstva su također iskazana na razdjelu 055 MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA.

INVESTICIJA	UKUPAN PROCIJENJENI TROŠAK PROVEDBE
C1.1.1. R6-I1 Transformacija kulturnih i kreativnih industrija	33.180.702,10 EUR
C1.1.1. R6-I2 Uspostava provjere medijskih činjenica i sustava javne objave podataka	6.636.140,42 EUR
C2.2. R3-I1 Uspostava digitalne infrastrukture i usluga javne uprave izradom sustava konzervatorskih podloga	10.750.545,89 EUR
C2.2. R3-I2 Unaprjeđenje digitalne infrastrukture i usluga javnog sektora razvojem nacionalnog arhivskog informacijskog sustava i jačanjem nacionalne mreže arhiva	35.173.630,23 EUR
C6.1. R1-I3 Energetska obnova zgrada sa statusom kulturnog dobra	39.816.842,52 EUR
UKUPNO	125.557.861,17 EUR

U financijskom razdoblju EU od 2021. do 2027. godine kroz fondove Europske unije odobreno je više programa koji će doprinijeti razvoju kulturnog i medijskog sektora, a sredstva će se iskazati u Akcijskim planovima ovisno o dinamici i planovima objave poziva unutar navedenih programa. Putem Programa „Učinkoviti ljudski potencijali 2021. – 2027.“ (PULJP) financijski će se poduprijeti aktivnosti s ciljem osiguranja jednakosti pristupa i sudjelovanja u kulturi svih građana Republike Hrvatske, osobito pripadnika ranjivih skupina. U sklopu Programa „Konkurentnost i kohezija 2021. – 2027.“ (PKK), Prioriteta 6. Jačanje zdravstvenog sustava; promicanje socijalnog uključivanja, obrazovanja i cjeloživotnog učenja, Specifičnog cilja RSO4.6. Jačanje uloge kulture i održivog turizma u gospodarskom razvoju, socijalnoj uključenosti i

socijalnim inovacijama planirana su ulaganja u obnovu gradnju i opremanje kulturne infrastrukture. Kroz Integrirani teritorijalni program 2021. – 2027. (ITP) financirat će se valorizacija kulturne baštine i razvoj kulturnih usluga u skladu s teritorijalnom strategijom svake županije te doprinijeti valorizaciji materijalne i nematerijalne kulturne baštine.

U 2023. godini iskazana su i sredstva osigurana kroz Fond solidarnosti Europske unije za financiranje mjera zaštite kulturne baštine oštećene u potresima u ožujku i prosincu 2020. godine. Osim sredstava iz državnog proračuna, za financiranje mjera i aktivnosti koriste se prihodi od igara na sreću, prihodi od spomeničke rente te ostali prihodi za posebne namjene, uključujući sredstva Fonda za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija te sredstva za financiranje rada Hrvatskog audiovizualnog centra iz dijela ukupnog godišnjeg bruto prihoda ostvarenog obavljanjem audiovizualnih djelatnosti.

Ministarstvo kulture i medija i organizacije u nadležnosti sudjeluju kao nositelji ili sunositelji mjera u akcijskim planovima više srednjoročnih akata strateškog planiranja, a očekuje se potencijalno sudjelovanje u aktima koji su u izradi ili čija je izrada planirana. Najznačajniji je doprinos mjere „1.6. Osiguranje jednakosti pristupa i sudjelovanja ranjivih skupina u kulturi te unaprjeđenje medijske pismenosti“ posebnog cilja „1. Smanjenje siromaštva i socijalne isključenosti ranjivih skupina“ u Nacionalnom planu borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje od 2021. do 2027. godine kroz koju će se financirati razvoj inkluzivnih usluga ustanova u kulturi te potpora socijalnom uključivanju ranjivih skupina sudjelovanjem u kulturnim i umjetničkim aktivnostima.

6. Okvir za praćenje, izvješćivanje i vrednovanje

Praćenje, izvješćivanje i vrednovanje provedbe Nacionalnog plana razvoja kulture i medija za razdoblje od 2023. do 2027. godine provodit će se u skladu sa zakonodavnim okvirom sustava strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske, odnosno Zakonom o sustavu strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske (NN 123/17-151/22), Pravilnikom o rokovima i postupcima praćenja i izvješćivanja o provedbi akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 44/23) te Pravilnikom o provedbi postupka vrednovanja akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 44/23).

Praćenje provedbe, uz vrednovanje, čini sastavni dio procesa strateškog planiranja, a obuhvaća prikupljanje, analizu i usporedbu podataka kojima će se sustavno pratiti napredak provedbe posebnih ciljeva utvrđenih u Nacionalnom planu razvoja kulture i medija za razdoblje od 2023. do 2027. godine. U skladu s propisima koji uređuju postupke praćenja i izvješćivanja (Pravilnik o rokovima i postupcima praćenja i izvješćivanja o provedbi akata strateškog planiranja od nacionalnog značaja i od značaja za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave (NN 44/23)), Ministarstvo kulture i medija, odnosno Sektor za strateško planiranje i analitiku Ministarstva kulture i medija, Koordinacijskom će tijelu za sustav strateškog planiranja i upravljanja razvojem Republike Hrvatske podnositi godišnje izvješće o provedbi posebnih ciljeva i ostvarivanju pokazatelja ishoda iz Nacionalnog plana.

Vrednovanje je sastavni dio procesa strateškog planiranja koji izravno utječe na unaprjeđenje učinkovitosti i djelotvornosti provedbe akta strateškog planiranja, odnosno omogućuje pouzdanu procjenu učinaka ostvarenih provedbom javnih politika planiranih u aktu. Za potrebe učinkovite provedbe Nacionalnog plana razvoja kulture i medija planirana je provedba postupaka srednjoročnog i naknadnog vrednovanja. Srednjoročnim vrednovanjem (vrednovanjem tijekom provedbe) usporedit će se stupanj ostvarenosti posebnih ciljeva i pokazatelja ishoda te relevantnosti i opravdanosti troškova tijekom razdoblja provedbe Nacionalnog plana razvoja kulture i medija za razdoblje od 2023. do 2027. godine. Planirano je za 2025. godinu i pružit će preporuke za otklanjanje uočenih smetnji i prepreka u provedbi, uključujući prijedloge promjena ili nadopune sadržaja. Po završetku provedbe akta provest će se naknadno vrednovanje kao neovisna ocjena uspješnosti ostvarenja posebnih ciljeva, pokazatelja ishoda, učinkovitosti, djelotvornosti te ukupnog učinka provedbe. Zaključci ovog vrednovanja temelj su za reviziju javnih politika i daljnje procese strateškog planiranja, a postupak naknadnog vrednovanja provest će se u 2028. godini.

Vezano uz pokazatelje za praćenje provedbe akata strateškog planiranja, sektor kulture i medija trenutačno je u procesu značajne nadogradnje statističkih okvira te se očekuje da će se u periodu provedbe omogućiti praćenje kvalitetnijih, preciznijih, redovitijih i međunarodno usporedivih pokazatelja. Eurostatov statistički okvir u velikoj se mjeri oslanja na metodologiju izrađenu u okviru projekta ESSnet-Culture, koja je objavljena u 2012. godini, a finalizacijom projekta „Measuring the Cultural and Creative Sectors in the EU“ u studenom 2022. godine započet je proces izrade novog statističkog okvira za praćenje ekonomskog učinka kulturnih i kreativnih sektora u Europskoj uniji. UNESCO je također u procesu unaprjeđivanja okvira tematskih indikatora za praćenje kulture kroz inicijativu „UNESCO Thematic Indicators for Culture in the 2030 Agenda“ kao dio UN-ove Agende za održivi razvoj do 2030. godine. Navedeni procesi imat će utjecaj i na nacionalno statističko praćenje sektora za koje je nadležan Državni zavod za statistiku.

Prilozi

1. Tablični predložak za izradu nacionalnog plana

2. Pregled kulturnog razvoja i kulturnih politika u Republici Hrvatskoj

Mrežna poveznica za preuzimanje dokumenta: <https://min-kulture.gov.hr/?id=23802>.

3. Kulturne i kreativne industrije u Republici Hrvatskoj – prije i nakon COVID-19

Mrežna poveznica za preuzimanje dokumenta: <https://min-kulture.gov.hr/?id=23803>.

4. Analiza medijskog sektora

Mrežna poveznica za preuzimanje dokumenta: <https://min-kulture.gov.hr/?id=23804>.

Prilog 1. Predložak za izradu nacionalnog plana

NOSITELJ IZRADE AKTA:		Ministarstvo kulture i medija		NAZIV AKTA:	Nacionalni plan razvoja kulture i medija		ROK VAŽENJA AKTA:	2023. - 2027.				
Razvojni smjer NRS-a 2030.		RS 1. Održivo gospodarstvo i društvo			Strateški cilj NRS-a 2030.	SC 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo						
Doprinos provedbi nadređenog akta strateškog planiranja		N/P										
Popis posebnih ciljeva												
Redni broj posebnog cilja	Pokazatelj i ciljna vrijednost pokazatelja učinka NRS-a 2030.	Naziv cilja sektorske/ višesektorske strategije	Naziv i ciljna vrijednost pokazatelja učinka sektorske/ višesektorske strategije	NAZIV POSEBNOG CILJA	Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost pokazatelja ishoda	Ciljna vrijednost pokazatelja ishoda	Ukupan procijenjeni trošak provedbe posebnog cilja	Planirani izvor financiranja u Državnom proračunu	Doprinos zelenoj tranziciji (DA/NE)	Doprinos digitalnoj transformaciji (DA/NE)	SDG
1	Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a (70 %)	N/P	N/P	Razvoj kulturnog stvaralaštva, produkcije i distribucije	Udio javnog financiranja kulture u BDP-u (OI.02.8.68)	1,47 % (2021.)	1,50 %	634.613.045,07 EUR	P3902 ARHIVSKA DJELATNOST; P3903 MUZEJSKA I VIZUALNA DJELATNOST; P3904 KAZALIŠNA I GLAZBENO-SCENSKA DJELATNOST; P3905 KNJIŽNIČNA DJELATNOST; P3906 PROGRAMI AUDIOVIZUALNE DJELATNOSTI I MEDIJA; P3907 OSTALE DJELATNOSTI KULTURE; P3908 ZAŠTITA KULTURNIH DOBARA	DA	DA	8, 9, 10, 12
2	Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a (70 %)	N/P	N/P	Očuvanje i održivo korištenje kulturne baštine	Ukupna javna potrošnja za kulturnu baštinu po broju stanovnika (OI.02.8.69)	22,45 EUR (2021.)	24,55 EUR	1.072.163.981,00 EUR	P3903 MUZEJSKA I VIZUALNA DJELATNOST; P3907 OSTALE DJELATNOSTI KULTURE; P3908 ZAŠTITA KULTURNIH DOBARA	DA	DA	8, 11
3	Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a (70 %)	N/P	N/P	Razvoj sustava arhiva, knjižnica i muzeja	Broj korisnika arhiva (OI.02.8.71) Broj fizičkih i virtualnih posjeta narodnim knjižnicama (OI.02.8.70) Broj posjetitelja muzeja (OI.02.8.72)	10.141 (2020.) 15.838.883 (2022.) 1.320.222 (2021.)	12.054 17.062.975 1.531.053	325.194.832,57 EUR	P3902 ARHIVSKA DJELATNOST; P3903 MUZEJSKA I VIZUALNA DJELATNOST; P3905 KNJIŽNIČNA DJELATNOST; P3907 OSTALE DJELATNOSTI KULTURE	DA	DA	9, 11
4	Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a (70 %)	N/P	N/P	Unaprjeđenje statusa novinarske profesije, medijskog sektora i poticanje pluralizma	Rashodi za usluge emitiranja i izdavaštva (COFOG 8.3) u ukupnim rashodima opće države (OI.02.8.74) Indeks slobode medija (OI.02.8.73)	0,7 % (2021.) 70,42 (2022.)	0,8 % 75,86	66.844.905,00 EUR	P3906 PROGRAMI AUDIOVIZUALNE DJELATNOSTI I MEDIJA	NE	DA	4, 16
5	Vrijednost izvoza roba i usluga, u % BDP-a (70 %)	N/P	N/P	Učinkovita podrška kulturnom i medijskom sektoru	Rashodi za usluge kulture (COFOG 8.2) u ukupnim rashodima opće države (OI.02.8.75)	1,4 % (2021.)	1,5 %	135.646.315,04 EUR	P3901 UREĐENJE DJELATNOSTI KULTURE; P3906 PROGRAMI AUDIOVIZUALNE DJELATNOSTI I MEDIJA; P3907 OSTALE DJELATNOSTI KULTURE	NE	DA	4, 9, 13